

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

VLIV SERGEJE PAVLOVIČE ĎAGILEVA NA RUSKÝ BALET
(Bakalářská diplomová práce)

The influence of Sergei Pavlovich Diaghilev on the Russian ballet

Vypracovala: Kamila Závorková

Vedoucí práce: PhDr. Milena Machalová

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 13. 4. 2015

Podpis

Děkuji PhDr. Mileně Machalové za konzultace, cenné rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla.

Podpis

OBSAH

Úvod	6
1 Balet.....	7
1.1 Zrod baletu	7
1.2 Počátky ruského baletu	7
1.3 Současná scéna ruských divadel	8
1.4 Balet na ledě.....	9
1.4.1 Petrohradský státní balet na ledě	9
2 Sergej Pavlovič Ďagilev	11
2.1 Výstavy - první kroky k umění	11
2.1.1 Začátek výstav umění v Rusku	12
2.1.2 Historická výstava ruských portrétistů	12
2.1.3 Ruské výtvarné umění v Paříži	13
2.2 Koncerty.....	14
2.2.1 Pět koncertů ruské hudby.....	15
2.3 Vstup S. P. Ďagileva na divadelní scénu	15
2.4 Ďagilevova role v ruském baletu a umění.....	16
3 Sezóny Les Ballets Russes	18
3.1 Operní a baletní představení v Paříži roku 1908.....	19
3.2 Úspěšný start: 1909 – 1910.....	19
3.3 Sezóna 1911	22
3.4 Neúspěšná sezóna: 1912 – 1913	22
3.5 Rozkvět a úpadek v době války: 1914 – 1919	25
3.6 Poválečné období: 1919 - 1920.....	26
3.7 Krize: 1921.....	27
3.8 Oživení: 1922 – 1928.....	27
3.9 Sezóna 1929 a smrt Ďagileva.....	29
4 Nástupci Les Ballets Russes.....	30
4.1 Les Ballets Russes de Monte Carlo.....	30
4.2 Ballets Russes de Colonel W. de Basil	31
5 Baletní skupina Les Ballets Russes	32
5.1 Vznik Les Ballets Russes	32
5.2 Kostýmy.....	33

5.3	Propagace	34
5.4	Jednorázová opona	34
5.5	Scénografie.....	35
5.6	Hudba Ruských sezón.....	35
5.6.1	Repertoár.....	36
6	Členové souboru.....	38
6.1	Václav Nižinskij (Вацлав Фомич Нижинский).....	39
6.2	Michail Fokin (Михаил Михайлович Фокин).....	39
6.3	Alexandr Benois (Александр Николаевич Бенуа)	40
6.4	Enrico Cecchetti (Энрико Чекетти).....	40
6.5	Léon Bakst (Леон Николаевич Бакст).....	41
	Závěr	42
	Резюме	44
	Seznam použitých zdrojů.....	49
	Seznam příloh	54
	Rusko-český slovník pojmů	54
	Obrázková příloha.....	56
	ANOTACE	68
	ANNOTATIONS.....	69

Úvod

Baletní umění, především ruské, má za sebou dlouhou cestu, během níž bylo na vrcholu slávy, a nebo upadalo v nezájem veřejnosti i samotných umělců. Ruský balet se v průběhu mnoha desetiletí stal fenoménem.

Bakalářská práce je zaměřena na rozmach baletu v Evropě a postupně na dalších kontinentech v období první třetiny 20. století prostřednictvím souboru Les Ballets Russes. O zformování skupiny, její vedení a zároveň rozkvět baletu, se zasloužil ruský umělec Sergej Pavlovič Ďagilev.

V první části bakalářské práce se zaměřím na stručný vznik a vývoj baletu. Zmíním se také o baletu na ledě, který se v dnešní době stal oblíbenou obměnou klasického tance.

Druhá kapitola bude věnována Sergeji Ďagilevovi. Popíši jeho vztah k umění a nalezení jeho uměleckého poslání. Přiblížím první etapu Ďagilevovy kariéry v rámci výstav výtvarného umění v Rusku i v Paříži.

Cílem mé práce je popsat činnost souboru Les Ballets Russes. Zjistit, jak tato skupina ovlivnila nejen baletní umění, ale také umělce působící v tomto oboru. Největší část práce bude věnována fungování Ďagilevova souboru od jeho založení roku 1909 až do doby, kdy Sergej Ďagilev v roce 1929 umírá a soubor zaniká. Rozčlením činnost skupiny do několika celků, ve kterých se budu soustředit na průběh jednotlivých sezón. Uvedu, jaké tituly se hrály, kteří umělci ve skupině působili a jak sezóny probíhaly.

Samostatná kapitola bude věnována souborům, které se po rozpadu Les Ballets Russes rozhodly pokračovat v tradici Ruských sezón.

Ďagilevovou skupinou prošla řada umělců. Vyberu několik z nich a krátce popíši jejich působení v souboru.

Skupina Les Ballets Russes spojila mnoho prvků umění. V obrázkové příloze představím přední tanečnický, choreografy i výtvarníky a především jejich tvorbu v podobě kostýmů, dekorací a scén.

1 Balet

1.1 Zrod baletu

Balet, jehož název pochází z italského slova *balletto*, což znamená taneček, má svůj původ v období renesance v Itálii a ve Francii. Dějiny baletu kladou počátek svého žánru do roku 1571. V tomto roce byla založena Akademie poezie a hudby. V baletu došlo ke spojení čtyř umění – hudby, tance, poezie a malířství.

První baletní představení vzniklo na francouzském dvoře pod taktovkou italského houslisty a choreografa Baldassarina Belgiojosa (v Paříži si pofrancouzštil jméno na Balthasar de Beaujoyeux). Balet byl nazván *Ballet des Nymphes* a byl uveden roku 1573. Dalším dílem se stal *Ballet Comique de la Reine*, který byl představen v roce 1581.

Zprvu se jednalo o dvorský balet – *Ballet de Cour*, v němž tančili šlechtici. Byl určen vyšší společnosti, veřejnost na něj přístup neměla¹. Balet de Cour se skládal z hudební přehry, mluveného slova, sborového zpěvu, sólového zpěvu, tance a tanečního finále všech účinkujících².

V následujících letech se baletní umění rozvíjelo a zdokonalovalo. Vstupní předmluva byla nahrazena instrumentální přehrou a zmizelo také mluvené slovo uvnitř baletu. Základ tance tvořily kroky dvorských tanců.

Z Francie se balet šířil do dalších evropských zemí³.

1.2 Počátky ruského baletu

Rusko se s baletem začalo seznamovat v 17. století. Tento druh umění do země přivezli diplomaté, kupci a lidé cestující po světě.

V roce 1673 bylo na dvoře cara Alexeje Michajloviče uvedeno první operně baletní představení *Orfeus a Euridika*. V baletu účinkovali dvořané a námětem bylo opěvování carovy moci⁴.

¹ BRODSKÁ, Božena a VAŠUT, Vladimír. *Svět tance a baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. ISBN 80-7331-004-X. s. 7

² BRODSKÁ, Božena. *Dějiny ruského baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 1984. s. 5

³ BRODSKÁ, Božena a VAŠUT, Vladimír. *Svět tance a baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. ISBN 80-7331-004-X. s. 7-8

⁴ BRODSKÁ, Božena. *Dějiny ruského baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 1984. s. 5

O zavedení povinné výuky dvorských tanců, jejich začlenění do běžného šlechtického života, a tedy rozvoje tanečního umění v Rusku se zasloužil car Petr I.

Samotná historie ruského baletu začíná v době panování Anny Ivanovny. V roce 1738 byla v Petrohradě založena baletní škola pod vedením tanečního mistra Jeana Baptiste Landé⁵.

V polovině 18. století se balet začal upevňovat jako samostatný žánr. Rusko dohánělo v krátkém období všechno, co se v jiných zemích, především ve Francii a Itálii, odehrálo již o několik desítek let dříve. První divadlo bylo postaveno v roce 1756 v Petrohradě a bylo zpřístupněno široké veřejnosti⁶.

1.3 Současná scéna ruských divadel

V Rusku bylo napříč staletími založeno obrovské množství divadel. Návštěvníci mají možnost shlédnout nejrůznější typy představení, která se odlišují žánrem či zaměřením. V seznamu divadel najdeme mimo jiné divadla pantomimy, loutková divadla, divadla handicapovaných, operní divadla nebo divadla, jež se zaměřují na baletní vystoupení.

Největší počet divadelních scén byl vybudován v Moskvě a Petrohradu, kde se soustřeďuje kulturní život společnosti. Milovník divadelních představení se nemusí omezovat jen na scény světově uznávaných divadel. Vynikající herecký výkon a široký výběr repertoáru mají v nabídce také méně známá, avšak stejně ceněná divadla, která byla vybudována v nejrůznějších provinciích a částech Ruska⁷.

Ruská divadla baletu dosahují vysoké úrovně a jejich soubory jsou známy po celém světě. V poslední době jsou do baletního představení včleněny kromě klasického tance také prvky akrobacie a gymnastiky⁸.

⁵ BRODSKÁ, Božena. *Dějiny ruského baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 1984. s. 7

⁶ tamtéž s. 9

⁷ Про театры России. *Про театры России* [online]. 2011 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://про-театры.рф/>

⁸ МИР ТЕАТРА.RU. *Балетные театры России* [online]. 2015 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://mir-teatra.ru/ballet-theater/>

1.4 Balet na ledě

Balet na ledě se v posledních několika letech stal oblíbenou obměnou klasického baletu na divadelních prknech. Tanečníci vymění baletní piškoty za brusle a jejich jevištěm se stává ledová plocha.

Podle slov Konstantina Rassadina, choreografa Petrohradského státního baletu na ledě, musíme odlišovat balet na ledě od show na ledě. Jde o dvě odlišná představení. Balet na ledě se vyznačuje estetikou a správnou technikou bruslení, která obsahuje klasické baletní prvky i krasobruslení. Pro show na ledě jsou charakterizující úchvatné kostýmy, vizuální efekty a krasobruslení. Vše je ve znamení velkoleposti a okázalosti. Balet na ledě je umění, jehož podstata spočívá ve vytvoření všestranného uměleckého obrazu, kdežto show na ledě zahrnuje krasobruslení jako sport, kde je důležitá rychlost a hudba hraje až druhou roli⁹.

1.4.1 Petrohradský státní balet na ledě

Státní petrohradský balet na ledě (bývalý Leningradský státní balet na ledě) byl založen roku 1967. Za jeho zakladatele je považován znamenitý ruský choreograf Konstantin Bojarskij. Od roku 1980 v jeho čele stojí baletní mistr, zaslužilý ruský umělec a vyhlášený bývalý sólista Mariinského divadla Konstantin Rassadin¹⁰.

Státní balet na ledě Sankt Peterburg je považován za součást kulturního dědictví Ruska. Jedná se o jediný profesionální balet na ledě svého druhu¹¹.

V souboru účinkovali také olympijští vítězi, mistři Evropy i mistři světa – Alexej Uljanov, Ludmila Smirnova, Oleg Protopopov či Ludmila Belousova.

Ruský balet na ledě uvádí nejznámější balety Petra Iljiče Čajkovského – Šípkovou Růženku (Спящая красавица), Labutí jezero (Лебединое озеро), Louskáčka (Щелкунчик). V repertoáru má také Popelku (Золушка) nebo Romea a Julii (Ромео и Джульетта), které zhudebnil Sergej Prokofjev. Klasické balety

⁹ РУССКИЙ БАЗАР. БАЛЕТ НА ЛЬДУ. КОНСТАНТИН РАССАДИН [online]. 2013 [cit. 2014-11-17]. Dostupné z: <http://russian-bazaar.com/ru/content/13804.htm>

¹⁰ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БАЛЕТ НА ЛЬДУ САНКТ-ПЕТЕРБУРГА. История [online]. [cit. 2014-11-17]. Dostupné z: <http://www.balletonice.spb.ru/mainru.html>

¹¹ RUMUNSKÝ KULTURNÍ INSTITUT. OZNÁMENÍ - Labutí jezero na ledě (Sala Palatului, Bukurešť) [online]. 2015 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://www.icr.ro/praha/tiskova-zprava-zprav/oznameni-labuti-jezero-na-lede-sala-palatului-bukurest.html>

v klasických kostýmech jsou uváděny na scénách divadel, která jsou pro vystoupení opatřena ledem, na němž tanečníci bruslí.

Během několika posledních let baletní soubor zavítal na nejlepší divadelní scény Kanady, USA, Německa, Španělska, Irska, Jižní Korei a mnoha dalších zemí¹².

¹² ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БАЛЕТ НА ЛЬДУ САНКТ-ПЕТЕРБУРГА. *История* [online]. [cit. 2014-11-17]. Dostupné z: <http://www.balletonice.spb.ru/mainru.html>

2 Sergej Pavlovič Ďagilev

Sergej Pavlovič Ďagilev se narodil roku 1872 jako syn zámožného šlechtice¹³.

V dětství přijímal vzdělání doma, později byl přijat na chlapecké gymnázium, kde vynikal znalostmi o ruské i světové literatuře, hudbě a divadle. Kromě rodného jazyka ovládal také francouzštinu a němčinu¹⁴.

V roce 1890 Ďagilev jako osmnáctiletý mladík začíná studovat právo na petrohradské univerzitě. Stává se členem skupiny mladých umělců, které spojuje zájem o hudbu a malířství. Navazuje vztah s Alexandrem Benoisem či Léonem Bakstem, se kterými bude později úzce spolupracovat. Přes svůj nízký věk se dostává do čela skupiny a jeho autorita stoupá¹⁵.

Ďagilev se přestává věnovat studiu práv a rozšiřuje si znalosti o umění. Navštěvuje výstavy, chodí do divadel, přijímá hodiny zpěvu. Učí se psát hudební skladby u Rinského-Korsakova. Pokouší se složit svou verzi opery Boris Godunov, ale neúspěšně¹⁶.

Ve svých 25 letech spolu s přáteli zakládá časopis Svět umění (Мир искусства, 1898), ve kterém propaguje moderní názory na uměleckou tvorbu. Když bylo v roce 1904 vydávání časopisu zastaveno, začíná se Ďagilev zajímat o šíření ruského umění do Evropy¹⁷.

2.1 Výstavy - první kroky k umění

V mnoha světových metropolích bylo pořádání veřejných výstav výtvarného umění oblíbenou činností, která lákala velké množství návštěvníků. Na přelomu 19. a 20. století se i Rusko snaží o uspořádání obdobných akcí¹⁸.

¹³ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 7

¹⁴ ИЗДАТЕЛЬСТВО «МАМАТОВ». *ДЯГИЛЕВЫ В ПЕРМИ* [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://www.mamatov.ru/djagilev1.html>

¹⁵ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 7-9

¹⁶ РОССИЯ К. *Париж Сергея Дягилев* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://tvkultura.ru/brand/show/brand_id/28279

¹⁷ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 7-9

¹⁸ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 41

2.1.1 Začátek výstav umění v Rusku

Ještě před vytvořením skupiny Svět umění (Мир Искусства) v roce 1986 proběhla v Nižním Novgorodě tzv. všeruská výstava. Pro návštěvníky bylo připraveno dvacet sekcí, které prezentovaly různorodé oblasti ruského života. Ke zhlédnutí byly připraveny kromě obrazů také nejrůznější další artefakty, např. regionálně zdobené nástroje nebo zvířecí kůže. Exhibice byla doplněna o soukromý pavilón mecenáše Savvy Mamontova, ve kterém byly vystaveny dva Vrubelovy obrazy, i když je porota vybírající díla nazvala „bláznivými nehezkými mazanicemi“. Tato sekce byla navíc obohacena o vystoupení operního pěvce Fjodora Šaljapina. Vrubel i Šaljapin byli z pohledu veřejnosti nejvíce oceněni. Jejich výkon Mamontova utvrdil v přesvědčení, že musí pokračovat v podpoře a sponzorování modernistického umění i nadále. Díky výstavě začala spolupráce mezi Mamontovem, Ďagilevem a Benoisem a mohl tak vzniknout soubor Svět umění, jenž propagoval modernistický pohled na svět i uměleckou tvorbu.

Společnost Svět umění se zasloužila o organizování výstav francouzského, finského a samozřejmě také ruského výtvarného umění. Ruské publikum bylo již v roce 1899 seznámeno přibližně s 350 díly evropských umělců. V následujících letech 1901 – 1903 byly realizovány další tři rozsáhlé akce¹⁹.

2.1.2 Historická výstava ruských portrétistů

Vrcholnou výstavou roku 1905 se stala Historická výstava ruských portrétistů, která se konala v Sankt Petěrburgu v Taurickém paláci. Do organizace výstavy byli zapojeni významní umělci jako Alexander Benois či Vladimír Stasov.

Hlavní muzea Moskvy a Sankt-Petěrburgu odmítla podpořit výstavu zapůjčením svých exponátů. Ďagilev jako nezávislý podnikatel nebudil v jejich očích velkou důvěru. Naopak car Nikolaj II. Ďagilevovu snahu ocenil. Poskytl nábytek a cenné předměty ze tří carských paláců včetně rostlin z carského skleníku.

Výstava vzbudila zájem a přišlo na 45 000 návštěvníků, mezi nimiž nechyběli ani členové carské rodiny.

Benois naplánoval rozmístění jednotlivých děl. Každá epocha umění měla určeno své místo a v jejím středu dominoval obraz cara či carevny vládnoucích v té době. Jednotlivé

¹⁹ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 41-43

oddíly byly kryty speciální klenbou, jež výstavě dodávala na nevšednosti. Tímto projektem byla odstartována Ďagilevova kariéra²⁰.

2.1.3 Ruské výtvarné umění v Paříži

Západní společnost před Ďagilevovým nástupem na scénu neměla možnost poznat ucelenou výstavu děl ruských umělců. Ruská vláda nebyla nakloněna myšlence, aby se umělecká díla vyvážela za hranice státu.

Sergej Ďagilev zvolil jako místo demonstrování ruského umění Paříž. V květnu roku 1906 odcestoval do Francie a během svého pobytu jednal s francouzskými úřady. Docílil schválení ruské výstavy, která měla proběhnout na podzim roku 1906. Vrátil se zpět do Ruska a okamžitě se začal věnovat přípravám²¹.

Výstava s názvem „Dvě století ruského malířství a sochařství“ byla zahájena ve Velkém paláci (Grand Palais) 15. října 1906²². Bylo představeno na 750 významných děl od 103 umělců, které se rozmístily ve 12 sálech²³. Státní ruské muzeum ani Treťjakova galerie neumožnily zapůjčení svých exponátů, a proto Ďagilevův záměr vyvézt do Paříže co nejvíce děl byl zčásti zmařen.

Počátky ruského malířství reprezentovaly ikony, které sklidily ohromný úspěch. Dále byly vystaveny obrazy umělců působících v 18. století²⁴ – krajinomalby Semjona Ščedrina nebo krajinomalby městského typu Fjodora Aleksejeva²⁵. Malíře 19. století zastupovali Karl Brjulov, Fjodor Bruni či představitel realismu Ilja Repin. Nejrozsáhlejší sekci tvořilo současné umění v čele s Vrubelovými obrazy. Ke zhlédnutí byly malby avantgardisty Larionova, bretonské krajiny expresionisty Jawlenského či realistická díla Kuznecova.

²⁰ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 36-37

²¹ tamtéž s. 38-40

²² KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 44

²³ РУССКИЙ МУЗЕЙ: ВИРТУАЛЬНЫЙ ФИЛИАЛ. Алексеев Ф. Вид на Адмиралтейство и Дворцовую набережную от Первого Кадетского корпуса. 1810-е [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.virtualrm.spb.ru/resources/vernissages/d_13

²⁴ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 38-40

²⁵ РУССКИЙ МУЗЕЙ: ВИРТУАЛЬНЫЙ ФИЛИАЛ. Алексеев Ф. Вид на Адмиралтейство и Дворцовую набережную от Первого Кадетского корпуса. 1810-е [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.virtualrm.spb.ru/resources/vernissages/d_13

Výsledkem výstavy bylo zvolení dvanácti umělců (Bakst, Benois, Vrubel, Roerich, Larinov...) za členy pařížského Salónu umění. Ďagilev a jeho skupina sběratelů uměleckých děl byli salómem přijati za vážené členy.

Pařížský úspěch přinesl výstavě pozvání do mnohých evropských měst. Skupina zavítala pouze do Berlína a Benátek²⁶.

2.2 Koncerty

Sergej Ďagilev se narodil v muzikální rodině. Už od dětství ho provázela vášeň pro hudbu, která postupem let nabývala na síle.

Jako dítě se Ďagilev setkal s významným ruským skladatelem Modestem Petrovičem Musorgskim, jenž doprovázel jeho nevlastní tetu, operní pěvkyni Alexandru Panaevu Kartsevu, na klavír. Velkým vzorem se pro Ďagileva stal Petr Iljič Čajkovskij, který byl vzdáleně příbuzný s jeho nevlastní tetou Alexandrou Panaevou Kartsevou. Setkání s předním ruským umělcem na Ďagileva velmi zapůsobilo a umocnilo jeho vztah k hudbě.

První hodiny hry na klavír podstoupil u německého učitele hudby, avšak Ďagilev nikdy nebyl vynikajícím pianistou.

S nástupem studentských let Sergej Ďagilev objevil kouzlo skladatelů Glinky, Borodina a také italské opery. Ve svých osmnácti letech se poprvé vydal na cestu do Evropy. Ve Vídni zhlédl Wagnerovu operu, která na něj udělala nesmírný dojem a Richard Wagner se stal jeho dalším hudebním idolem.

Po svém návratu z Evropy začal pravidelně navštěvovat Mariinské divadlo, nejvýznamnější ruskou operní budovu. Během studia pořádal spolu s kamarády soukromé komorní koncerty. Ačkoliv chodil na lekce zpěvu a účastnil se hodin hudební teorie, jako hudebník neuspěl. Díky svému citu pro hudbu se stal nenahraditelným v roli poradce v tomto oboru²⁷.

²⁶ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 38-40

²⁷ tamtéž s. 49-51

2.2.1 Pět koncertů ruské hudby

Po úspěšné organizaci výstavy ruského umění v Paříži v roce 1906 Ďagilev dospěl k názoru, že je čas představit Evropě také ruskou hudbu, která si pro svou jedinečnost zaslouží dostat se do povědomí neruských národů.

V první řadě byl Ďagilev nucen najít sponzory, kteří by mu pomohli vyvést ruskou hudbu za hranice²⁸. Seznámení s komtesou Greffuilhe, předsedkyní pařížské Hudební společnosti, přineslo finanční podporu následujícího ročníku festivalu ruské hudby²⁹. V Rusku získal podporu bohatých businessmanů, kteří mu přislíbili vstup na carský dvůr.

Ďagilev nabídl nejen pět koncertů skvělé hudby s vystoupením předních ruských pěvců, včetně Šaljapina, Livinové nebo Smirnova, ale také divadelní vystoupení. Program k těmto představením byl bohatě ilustrovaný, obsahoval např. portréty vystupujících umělců či skladatelů a podíleli se na něm výtvarníci jako byli Bakst či Serov.

Koncerty byly tvořeny několika úryvky skladeb ruských známých i méně známých skladatelů. Zazněl výňatek z opery Rimského-Korsakova *Noc před Vánocemi*, z Čajkovského *Symfonie č. 2*, *Ruslana a Ludmily* od Glinky, *Prince Igora* od Borodina, *Musorgského Borise Godunova* nebo skladby Rachmaninova, Glazunova, Balakireva či Skrjabina.

Koncerty publikum uchvátily a Paříž byla výkonem ruských umělců přímo nadšená. Jestliže Petr Veliký otevřel na začátku 18. století Rusku okno do Evropy, Sergej Ďagilev otevřel na počátku 20. století světu okno do Ruska³⁰.

2.3 Vstup S. P. Ďagileva na divadelní scénu

Vedení carských divadel Ďagilevovi v roce 1899 umožnilo vstoupit do dění divadelního světa ve funkci baletního poradce. Sergej Ďagilev prosazoval moderní názory, kterými chtěl oživit baletní umění a přijít s reformou. Jeho snaha však nenašla pochopení ani u ředitelství, ani u členů souboru. Neporozumění si s čelnými představiteli

²⁸ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 51

²⁹ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 8

³⁰ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 51-52

divadla vedlo k propuštění z funkce a zákazu činnosti ve státní službě v tomto oboru. Směřování k zahraniční scéně a organizace baletních či operních představení mimo vlast se jevílo nejvhodnějším východiskem ze situace, v níž se Ďagilev ocitl³¹.

2.4 Ďagilevova role v ruském baletu a umění

V roce 1895 mladý Ďagilev prohlásil, že odhalil své životní poslání být patronem umění. Své role se ujal výtečně a jako patron ruského umění a umělců je znám dodnes.

Sergej Ďagilev se zasloužil o vychování mnoha talentů, jejichž kariéru dovedl až na samotný vrchol. Společnými silami a zájmem o umění oživili balet, dali mu nový rozměr a postarali se o úspěšnou budoucnost baletního umění v mnoha následujících letech³².

„Je spousta jmen, která Ďagilev svou vlastní rukou vepsal do knihy slávy,“ napsala Tamara Karsavina, ruská primabalerína, s vděčností³³. Ďagilev měl schopnost vdechovat umění život. Inspiroval tvorbu mnohých hudebních skladatelů i umělců³⁴. Hudební skladatel Igor Stravinskij prohlásil, že díky Ďagilevovi našel inspiraci pro spoustu svých skladeb.

Sergej Ďagilev měl v krvi prvky umělce, hudebníka, choreografa, zpěváka i tanečníka. Umělecké nadání mu umožnilo dávat cenné rady svým kolegům a svěřencům³⁵. Často vedl dlouhé diskuse se všemi členy souboru. Společně hledali správný směr, kterým se mají jednotliví umělci i Les Ballets Russes jako celek ubírat³⁶. Ďagilevova autorita byla základem fungování společnosti. Jeho umělci měli ve svého vůdce naprostou důvěru a vážili si jeho uměleckého pohledu na věc, který jim často

³¹ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 57-58

³² KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 93

³³ tamtéž s. 53

³⁴ ЧТО ЧИТАТЬ? ИЩЕМ СОВЕТЫ, ЧТО ПОЧИТАТЬ. III. Схеijen "ДЯГИЛЕВ. "РУССКИЕ СЕЗОНЫ" НАВСЕГДА" [online]. 2012 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://chto-chitat.livejournal.com/10248955.html>

³⁵ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 53

³⁶ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 128

pomáhal najít řešení složitých situací³⁷. Během měsíce byl Ďagilev schopen připravit představení, jehož příprava by jiným zabrala půl roku práce³⁸.

³⁷ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 53

³⁸ ЧТО ЧИТАТЬ? Ищем советы, что почитать. III. Схейен "ДЯГИЛЕВ. "РУССКИЕ СЕЗОНЫ" НАВСЕГДА" [online]. 2012 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://chto-chitat.livejournal.com/10248955.html>

3 Sezóny Les Ballets Russes

Během druhé poloviny 19. století nebyl balet na západě příliš vyhledáván, na rozdíl od Ruska, kde tento druh umění neustále nabýval na síle. Ruský balet měl podporu carské rodiny a vzkvétal pod vedením vyhlášeného choreografa Mariuse Petipy. I když měl balet stále co nabídnout, byl uvězněn v zastaralé formě a prahl po oživení.

Po baletním vystoupení Pavilon Armidin, zhlédnutém v Mariinském divadle roku 1907, Ďagilev usoudil, že takový skvost by měl být ukázán Evropě. Zprvu byl Ďagilev orientován spíše na operu, ale brzy usoudil, že balet nabízí mnohem více tvůrčí činnosti³⁹. Navíc balet byl odkázán na komunikaci s divákem pomocí tance, nikoliv slova. Nehrozilo, že by publikum představení kvůli jazykové bariéře neporozumělo⁴⁰.

V dopise psaném roku 1928 Sergej Ďagilev popsal nalezení cesty k baletu během příprav první baletní sezóny roku 1909: „Od opery je to jen krok k baletu. Navíc nyní seznam Imperial Theatre obsahuje více než 400 baletních tanečníků. Všichni podstoupili mimořádně dobrý trénink a tančí tradiční klasický balet... Nechci tanečníky sledovat, nicméně mezi mladými členy St Petersburg ballet vidím jakýsi druh vzepření se klasickým tradicím, které zachovával Petipa. Od tohoto momentu začínám přemýšlet, zdali by bylo možné vytvořit několik nových krátkých baletů, které by měly uměleckou hodnotu a spojovaly by tři hlavní prvky – hudbu, výtvarné umění a choreografii více, než tomu bylo dřív.“

Ďagilev nebyl umělcem v pravém slova smyslu, ale byl schopen vytvořit prostředí, ve kterém mohli umělci kolem něj tvořit⁴¹.

Organizací ruských sezón chtěl Sergej Ďagilev předvést světu něco nového. Představení byla zaměřena především na vyšší společnost, jež hledala nový druh zábavy⁴². Elitní vrstva byla ochotna zaplatit za lístek vysokou cenu, jen aby mohla vidět mezi prvními nově připravené vystoupení. Při výběru divadelní scény se Ďagilev zaměřoval na vnitřní přepych budovy, aby byl ještě více umocněn zážitek ze zhlédnutého představení. Nemalou roli hrál počet sedadel, který zajišťoval velkou návštěvnost⁴³.

³⁹ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 87

⁴⁰ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 48

⁴¹ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 87

⁴² KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 62

⁴³ tamtéž s. 97

Ruské umění Evropu ohromilo svou odlišností a jedinečnými kulturními prvky. Budoucí impresárió vždy lpěl na kvalitě vlastního souboru a do jeho středu pečlivě vybíral lidi, kteří museli své nadání nejprve dokázat, než byli přijati za právoplatné členy skupiny⁴⁴.

3.1 Operní a baletní představení v Paříži roku 1908

V západním světě neměl balet takovou oblíbenost jako na východě. Ďagilev proto nevěřil v úspěch čistě baletní sezóny, a vsadil na spojení opery s baletem.

V květnu roku 1908 byl v pařížské Velké Opeře (Paris Opéra) představen Boris Godunov (Boris Godounov, Борис Годунов) na hudbu Murorgského se Šaljapinem v hlavní roli. Diváky představení ve všech směrech naprosto ohromilo. Scéna byla přenesena do 16. a 17. století ruské historie. Aby byla navozena správná atmosféra, byly na jeviště umístěny artefakty z doby vlády Borise Godunova a vystupující měli dobové kostýmy.

Po tomhle triumfu se Ďagilev s Benoisem rozhodli uspořádat baletní sezónu, která měla odstartovat v následujícím roce⁴⁵.

3.2 Úspěšný start: 1909 – 1910

Při začátku financování Ruských baletních sezón Ďagilev spoléhal na dotace carského dvora. Prezentování národního umění za hranicemi mělo být ukázkou ruské kultury, a proto se domníval, že představitelé státu budou nakloněni podpoře projektu. Subvencí mělo být dosaženo za pomoci primabaleríny Matyldy Kšesinské, velice vlivné dámy na carském dvoře. Byla jí nabídnuta hlavní role v baletu Pávilon Armidin. Kšesinská svou účast v Ruských baletních sezónách odmítla po zjištění, že si zatančí pouze v jedné inscenaci. Intriky carského dvora zmařily vyhlídky na získání finanční podpory ze strany Ruska. Tyto okolnosti téměř zničily naděje na úspěšnou realizaci rozvíjejícího se projektu. Sergej Ďagilev se proto obrátil na francouzského impresárió Astrucu. Gabriel Astruca jako francouzský pořadatel koncertů viděl v Ďagilevově nápadu jistý umělecký potenciál a rozhodl se projekt podpořit. Jednal s ruskou ambasádou

⁴⁴ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scény*. 1. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 90

⁴⁵ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 57-59

v Paříži, finančníky i bankéři. Projekt byl zachráněn a Ďagilev mohl pokračovat v realizaci svých nápadů. Bez přičinění Gabriela Astrucy by projekt nebylo možno realizovat a baletní společnost by skončila dříve, než by odstartovala svou slavnou kariéru.

Francouzští kritici vyzdvihovali dovednost Ďagilevovy skupiny, která v rámci předešlých operně-baletních sezón ukázala pařížské společnosti nový směr v umění a byla předkládána za vzor současné domácí scéně, jež byla uzavřena ve staré klasické formě. Vedení Velké Opery neuneslo úspěch ruských umělců a nebylo nakloněno spolupráci s Ďagilevem. Z důvodu nesympatií ze strany ředitelství Velké Opery⁴⁶ a sníženého finančního rozpočtu skupiny byla první baletní sezóna přesunuta na scénu méně prestižního, ale většího Théâtre du Châtelet⁴⁷.

Základem programu první sezóny byly balety s Fokinovou choreografií, které byly již dříve uvedeny, a tedy odzkoušeny, v Petrohradu⁴⁸. Baletní vystoupení doplnil také jeden koncert a opera⁴⁹. Sezóna byla zahájena 18. května roku 1909 baletem Pávilon Armidin (Le Pavillon d'Armide, Павильон Армиды), založeném na příběhu francouzského spisovatele Théophile Gautiera a zhudebněném ruským skladatelem Nikolajem Čerepninem, v hlavních rolích s Václavem Nižinským, Tamarou Karsavinou a Alexandrou Baldinou⁵⁰. Hlavní postavou inscenace byl vikomt jedoucí za svou nevěstou. Cestou ho zastihla bouře a před špatným počasím se schovává u černokněžníka, který mu nabízí k přenocování pavičón v parku s gobelínem zobrazujícím krásnou Armidu. V noci ožívá gobelínová scéna a vikomt se bezhlavě zamilovává do Armidy. Ráno se vše vrací do normálu, avšak pomatený vikomt ztrácí rozum⁵¹. Společenskou událost, které Astruc zařídil styl a lesk, si pařížská společnost nemohla nechat ujít⁵².

Následujícím představením byly Polovecké tance (Les Danses polovtsiennes, Половецкие пляски) z Borodinovy opery Kníže Igor. Pařížské diváky uchvátily svou

⁴⁶ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 89

⁴⁷ tamtéž s. 60-61

⁴⁸ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 89

⁴⁹ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 12

⁵⁰ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 89

⁵¹ Belcanto.ru. Классическая музыка, опера и балет. *Череппин. Балет «Павильон Армиды»* [online]. 2014 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/fokin.html>

⁵² KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 89

neobvyklostí a barbarským tancem⁵³. Balet Sylfidy (*Les Sylphides*, Сильфида), což byl přepracovaný balet s prvotním názvem *Chopiniana*, uchvátil návštěvníky natolik, že byl zařazen do programu po několik následujících let. Pod novým názvem *Kleopatra* (*Cléopâtre*, Клеопатра) byl představen balet známý jako *Egyptská noc*. Baletní představení *Kleopatra* překvapilo exotičností, barevnými scénami i kostýmy Léona Baksta. V hlavní roli zde zazářila Ida Rubinstein, ve vedlejších pak Anna Pavlová a Michail Fokin.

Během jednotlivých sezón Ďagilev hledal sponzory pro zajištění fungování souboru. Často využíval svého šarmu, kterým okouznil nejednu vysoce postavenou dámu, jež během chvíle vypsala šek s potřebnou sumou. Přítelkyní a štědrá sponzorkou, přezdívanou jako „Kmotra Ruských baletů“, byla Misia Edwards, která nikdy neodmítla pomoci.

Druhá sezóna na rozdíl od první proběhla v pařížské Opeře a jednalo se o první čistě baletní sezónu. Byla otevřena nezapomenutelným baletem *Šeherezáda* (*Schéhérazade*, Шехеразада). Podobné vystoupení Paříž doposud nezhlédla a představením byla naprosto nadšena. Zde nešlo pouze o skvělý výkon balerín a baletáků, ale o celkové podání. Hudba, úprava scény, kostýmy, osvětlení – kombinace všech prvků na jednom místě baletu zajistila obrovskou slávu⁵⁴. Námětem příběhu byl nenadálý návrat šacha do paláce ve chvíli, kdy byly jeho ženy v objetí negrů⁵⁵.

Důležitým momentem se stala spolupráce s mladým skladatelem Igorem Stravinským, který byl pověřen složit hudbu na motivy ruské lidové pohádky *Pták Ohnivák* (*L'Oiseau de feu*, Жар-птица)⁵⁶. Soubor chtěl předvést něco, co by se týkalo života ruského lidu nebo zpracovat nějaké ruské téma. V hlavní roli Ptáka Ohniváka vystoupila Tamara Karsavina, role cara se ujal Michail Fokin, carevny Věra Fokina a Kostěje Enrico Cecchetti.

V repertoáru pro tento rok se objevil také balet *Karneval* (*Le Carnaval*, Карнавал) či *Giselle* (*Giselle*, Жизель)⁵⁷.

⁵³ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 12

⁵⁴ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 89-92

⁵⁵ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 13

⁵⁶ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 92

⁵⁷ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 14-15

3.3 Sezóna 1911

Rokem 1911 začíná samostatná činnost skupiny Les Ballets Russes se Sergejem Ďagilevem jako vedoucím a organizátorem. Od této chvíle soubor nefunguje pouze v letních měsících, ale vystupuje téměř celoročně. Pauzy mezi jednotlivými sezónami jsou využívány k tvorbě a přípravě nových baletů. Objevují se nabídky hostování v dalších zemích Evropy, a dokonce také spolupráce s Amerikou⁵⁸.

Sezóna 1911 odstartovala novým baletem Petruška (Petrushka, Петрушка) od Igora Stravinského. Jednalo se o groteskní příběh loutky s lidskými city zasazený do předvánočního období petrohradských trhů. Alexander Benois se postaral o návrh scény a Fokin se ujal choreografie⁵⁹.

Sezónní program nabízel ke zhlédnutí balety Duch růže (Le Spectre de la Rose, Призрак Розы), Narcis (Narcisse, Нарцисс) a Podmořské království (Royaume sous-marin, Подводное царство) z Korsakovovy opery Sadko.

Korunovace britského panovníka Jiřího V. přinesla skupině na podzim roku 1911 pozvání do Londýna. Pro tuto významnou událost byly vybrány balety Labutí jezero (Le Lac des Cygnes, Лебединое озеро) a Giselle. Hlavní role v Labutím jezeře byla obsazena primabalerínou Matyldou Kšesinskou. Oba klasické balety v Anglii vyvolaly vlnu nadšení.

Začátkem roku 1912 skupina předvedla své umění Berlínu, Vídni a Budapešti⁶⁰.

3.4 Neúspěšná sezóna: 1912 – 1913

Následující sezóna 1912 byla obohacena novou tvorbou. Premiéru měl balet Tamara (Thmar, Тамар), zhudebněný skladatelem Milijem Balakirevem. Choreografie se tradičně ujal Fokin, Bakst se postaral o barevné dekorace i kostýmy. Ďagilev chtěl oživit repertoár ruským baletem. Téma bylo zasazeno do krajiny Kavkazu, kde vládne kavkazská královna, jež má ve zvyku svádět pocestné a následně je vraždit.

Tanečník Václav Nižinskij si poprvé vyzkoušel roli choreografa v baletu Faunovo pozdní odpoledne (L'Après-midi d'un faune, Послеполуденный отдых фавна)

⁵⁸ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 15-17

⁵⁹ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 92

⁶⁰ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 15-16

od Debussyho, ve kterém ztvárnil hlavní roli fauna. Představení vyvolalo pozdvižení především kvůli závěrečné scéně, kde se faun ukájel se šálou. Nejednalo se o příliš povedený titul. Jedna polovina obecnstva novátorství přijala, druhá byla těmito prvky pobouřena.

Během příprav probíhající sezóny docházelo k častým neshodám mezi Ďagilevem a Fokinem. Ďagilev byl nespokojený s Fokinovou prací, a ten propadal depresím. Vyústěním sporu se stalo Fokinovo rozhodnutí odejít ze souboru po vypršení smlouvy na konci sezóny. Ďagilev svému choreografovi odchod nijak nerozmlouval, což ještě více prohloubilo rozepře a napětí mezi oběma muži.

Ani následující premiéra Daphnis a Chloé (Daphnis et Chloe, Дафнис и Хлоя) s Fokinovou choreografií diváky neohromila. Fokin byl navíc nespokojený s kostýmy, které nebyly navrženy speciálně pro nové vystoupení, ale byly převzaty z baletu Narcis. Tyto okolnosti zapříčinily okamžitý Fokinův odchod ze skupiny.

Po nezdařené pařížské sezóně se Ďagilevova skupina přemístila do Londýna, kde slavila větší úspěch, zejména uváděním již osvědčených baletů. Podzimní turné bylo naplánováno po Německu. Fokinovu roli choreografa si mezi sebe rozdělili tanečník a baletní mistr Adolf Bolm, režisér Sergej Grigorjev a částečně také tanečník Václav Nižinskij. Následná zastávka v Budapešti a jednání s jihoamerickým impresáři Ciacchi byly završeny dohodou o vycestování souboru do Jižní Ameriky v následujícím roce.

Konec roku 1912 nabídl Národnímu divadlu možnost uvedení skupiny Les Ballets Russes na své scéně. Ďagilev ale jako termín vystoupení navrhl 25. a 26. prosince. Navíc v té době v souboru chyběla Tamara Karsavina, kterou si české publikum oblíbilo už z předchozího hostování. Soubor za těchto podmínek do Prahy nezavítal. Nicméně v lednu byla skupina pozvána do Prahy německým divadlem Neues Deutsches Theater. Obecnstvo i kritika byli výkonem tanečníků naprosto uchváteni. Hrála se Šeherezáda, Karneval, Pavilon Armidin, Kleopatra, Duch růže a Polovecké tance.

Sezóna 1913 byla zahájena baletem Hry (Les Jeux, Игры), na jehož choreografii se podílel Václav Nižinskij. Představení diváky ničím neuchvátilo. Jednalo se o nepropracovaný jednoduchý děj, v jehož středu byly dvě dívky hrající tenis a flirtující s mladíkem. Ještě s menším pochopením se u obecnstva setkal balet Svěcení jara (Le Sacre du Printemps, Весна священная) s podtitulem – obrázky z pohanské Rusi, s hudbou ve spolupráci Stravinského a výtvarníka Rericha, který se postaral o navržení scény i kostýmů. Choreografie se opět ujal Nižinskij, nyní za pomoci Marie Rambert.

„Barbarské zvuky hudby a dupání nohou“ diváky šokovalo a vyprovokovalo k pískání. Rozruch v hledišti byl tak velký, že během prvního a druhého dějství musela zasáhnout policie, aby diváky usměrnila. Ani poslední nový balet *Tragédie Salomé* (*La Tragédie de Salomé*, *Трагедия Саломен*) úspěch neslavil. Ďagilev proto sáhl opět po ruské opeře *Boris Godunov* a *Chovanščina* (*Хованщина*) se Šaljapinem, aby napravil reputaci probíhající sezóny.

Po Paříži následoval přesun na scénu londýnského divadla. Anglie dosud neměla moc příležitostí seznámit se s ruskou operou, a proto Sergej Ďagilev vsadil na kombinaci baletu a opery.

Po londýnském vystoupení soubor 15. srpna 1913 nastoupil na loď a vyplul do Jižní Ameriky pod vedením barona Gunzburga. Ďagilev pozvání odmítl, jako důvod uvedl, že nerad cestuje po moři a také nezájem o Jižní Ameriku. Své hostování skupina začala v divadle Colón, pokračovala do Montevidea a tour završila v Rio de Janieru. Tanečník Václav Nižinskij odmítl během cesty po jihoamerických divadlech účast v jedné ze svých rolí. Svým jednáním se dopustil porušení smlouvy s Ďagilevem, za něž byl následně potrestán propuštěním z *Les Ballets Russes*⁶¹. Hlavním důvodem rozloučení se s Nižinským byl fakt, že se Václav během plavby do Ameriky seznámil s maďarskou balerínou Romolou de Pulzski, se kterou se po několikadenní známosti oženil. Tímto jednáním se oddálil Ďagilevovi, jenž chtěl mít každý počin svého svěřence pod kontrolou⁶². Odchodem Nižinského ze souboru se skupina na začátku roku 1914 ocitla bez hlavního tanečníka i choreografa.

Ďagilev se rozhodl opět oslovit Michaila Fokina. Po dlouhém přemlouvání Fokin nastoupil jako choreograf a tanečník. Skupina byla rozšířena o futuristické choreografy – Natálii Gončarovovou a Michaila Larionova. Taneční sestavu obohatil mladý baleťák Velkého divadla Leonid Mjasin, který přes počáteční váhání podepsal s Ďagilevem dlouhodobou smlouvu. Výtečný absolvent carské školy a partner Matyldy Kšesinské Pjotr Vladimirov působil v Ďagilevově souboru v období prázdnin v Mariinském divadle, a to od jara do podzimu. Sergej Ďagilev uváděl, že našel stejně talentovaného tanečníka, jako byl Nižinskij.

⁶¹ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 17-21

⁶² РОССИЯ К. *Больше, чем любовь* [online]. 2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://tvkultura.ru/video/show/brand_id/20883/episode_id/155102/video_id/155102/viewtype/picture

Les Ballets Russes uskutečnil na konci sezóny vystoupení v německém divadle v Praze, Stuttgartu a Berlíně⁶³.

3.5 Rozkvět a úpadek v době války: 1914 – 1919

Jarní sezóna roku 1914 proběhla v pařížské Opeře. Taneční role Nižinského nastudoval z velké části Michail Fokin, který pro značné vyčerpání nestíhal vytvářet choreografie ke všem plánovaným inscenacím. S Fokinovou choreografií byl uveden mytologický balet Midas (Midas, Мидас), Zlatý kohoutek (Le Coq d'Or, Золотой петушок) na hudbu Rímského-Korsakova a baletní představení Legenda o Josefovi (La Légende de Joseph, Легенда об Иосифе) od Richarda Strausse. Choreografie k Stravinského opeře Slavík (Le Rossignol, Соловей) se ujal Boris Romanov. Nepřítomnost Václava Nižinského, jako oblíbeného tanečníka, nesnížila popularitu Ďagilevova souboru.

Londýnské publikum bylo uchváčeno především balety Zlatý kohoutek a Legenda o Josefovi, které dirigoval sám Richard Strauss. Děj Legendy o Josefovi zachycoval příběh mladého pastevce, který byl prodán jako otrok. Po ukončení londýnské sezóny se členové souboru rozloučili a měli se sejít na začátku října toho roku v Berlíně⁶⁴.

Rozpoutání první světové války ukončilo určitou etapu souboru. Válka zničila všechny plány do budoucna. Někteří členové skupiny, včetně Michaila Fokina a Tamary Karsaviny, odmítli v době války opustit Rusko a zůstali ve své vlasti. Ďagilev musel vytvořit novou skupinu s novou generací členů. V roce 1915 se začíná utvářet formace s tanečnicí Leonidem Mjasinem, Alexandrem Gavrilovem, Stanislavem Idzikowskim Leonem Woicikowskim, Věrou Němčinovou, Lydií Sokolovou, Lydií Lopuchovou, Ljubov Černyševou a dalšími.

Válečný rok 1916 byl ve znamení hostování na scénách amerických divadel. Americký impresárió trval na podmínce, aby v inscenacích tančil také Václav Nižinskij, který se díky této okolnosti dočasně vrátil do souboru. Repertoár byl sestaven z děl předešlých sezón – Pták Ohnivák, Šeherezáda, Faunovo odpoledne, Petruška, Duch růže. V květnu část skupiny vystupovala ve Španělsku za přítomnosti krále a sklídila velké ovace. Na podzim se vrátili zpět do Ameriky, avšak bez Ďagileva, Mjasina a několika

⁶³ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 22-23

⁶⁴ tamtéž s. 23-24

dalších tanečníků. Nižinskij připravil balet Enšpíglova šibalství (Till Eulenspiegel). Tento titul a celé americké turné bylo mimořádně úspěšné.

Během cestování souboru po Americe pod vedením Nižinského soustředil Ďagilev svou pozornost na Mjasina, ve snaze vychovat z něj choreografa. Svůj první balet Mjasin napsal pod vlivem španělského prostředí na hudbu Gabriela Fauré s názvem Meninas (Las Meninas, Менины). Balet uchvátil nejen diváky, ale nadchl také španělského krále Alfonse. Mjasin trávil mnoho času s Ďagilevovými umělci – Stravinskim, Larinovem, Bakstem, Gončarovovou, Ansermetem. V Římě se k řadě umělců Les Ballets Russes přidali Pablo Picasso a Jean Cocteau. Pod vlivem Ďagilevových „géniů“ získal Mjasin uměleckou výchovu a přehled v oboru. Leonid Mjasin v sobě objevil choreografický talent a brzy byly na jevišti uvedeny jeho vlastní balety Noční slunce (Le Soleil de Nuit, Полночное солнце), Přehlídka (Parade, Парад), Veselé paničky (Les Femmes de bonne humeur, Женщины в хорошем настроении) nebo Ruské pohádky (Les Contes russes, Русские сказки), které diváky ohromily lidovým ruským tancem⁶⁵.

3.6 Poválečné období: 1919 - 1920

Rok 1919 byl rokem Mjasinových dvou baletů. První dílo Kouzelný kráček (La Boutique Fantasque, Волшебная лавка) byl plný loutek a jejich podrobných charakteristik. Pro druhý balet Třírohý klobouk (Le Tricorne, Треуголка) našel Mjasin inspiraci ve Španělsku a tamních tancích⁶⁶. Příběh baletu se odehrával ve mlýně, kde starý záletník sváděl mlynářovu ženu. Dekorace, kostýmy i opona byly dílem Pabla Picassa⁶⁷. Jednu z hlavních rolí tančila Tamara Karsavina, která odjela z Ruska a připojila se opět k souboru. Premiéry obou představení se odehrály v londýnském divadle Alhambra⁶⁸.

Následující sezóna po choreografické stránce náležela opět Leonidu Mjasinovi, jenž obohatil repertoár dalšími třemi díly. Na hudbu Stravinského vznikl balet Píseň Slavíka (Le Chant du Rossignol, Песнь Соловья) a balet Pulcinella (Pulcinella,

⁶⁵ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 29-31

⁶⁶ tamtéž s. 31

⁶⁷ BRODSKÁ, Božena a VAŠUT, Vladimír. *Svět tance a baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. ISBN 80-7331-004-X. s. 124

⁶⁸ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 29-31

Пульчинелла) s Picassovou výpravou, opera-balet Ženské vrtochy (Le Astuzie Femminili, Женские причуды) byla zhudebněna Josepem Sertem. Ďagilev a Mjasin měli rozdílné názory na realizaci choreografií k jednotlivým baletům. Neshody ukončilo Mjasinovo opuštění skupiny, jež bylo podpořeno vypršením smlouvy s Ďagilevem.

Pro hostování Les Ballets Russes v Londýně a následně v Madridě musely být Mjasinovy role nově nastudovány jinými členy souboru⁶⁹.

3.7 Krize: 1921

Pařížskou sezónu 1921 otevřela suita andaluských tanců Cuadro Flamenco (Квадро Фламенко), o jejíž kostýmy a dekorace se zasloužil Pablo Picasso, a Prokofjevův balet Šašek (Le Bouffon, Шут) s výpravou Larinova.

Pro podzimní londýnskou sezónu byl obnoven klasický balet Spící Krasavice s hudbou Petra Iljiče Čajkovského a Petipovou choreografií. Leon Bakst byl požádán o návrh výpravy, Stravinskij měl řídit orchestr a Cecchetti dával tanečnickům hodiny tance. Balet si zachoval staré tradice a nedočkal se žádného nového pojetí ani zpracování. Veřejnost představení nelákalo a divadlo bylo často poloprázdné.

Neúspěch v Londýně se odrazil na finančním stavu souboru. Ďagilev nebyl schopen plně vyplatit členy své skupiny, a navíc dlužil věřitelům⁷⁰.

3.8 Oživení: 1922 – 1928

Bronislava Nižinská, sestra slavného tanečníka Václava Nižinského, se stala hlavní choreografkou Les Ballets Russes v letech 1922 – 1926. Pro pařížskou sezónu roku 1922 sestavila choreografii burleskního baletu se zpěvy Liška (Le Renard, Сказ про лису, Петуха, Кота да Барана) na hudbu Stravinského. Sezóna měla v Paříži velký úspěch a uvažovalo se o jejím prodloužení. Z Paříže se skupina vydala do Francie, Švýcarska, Belgie a Španělska.

Ďagilev dojednal s divadlem v Monte Carlu smlouvu o vystupování Les Ballets Russes v italské opeře a baletu v období od listopadu do května. Zajistil souboru stabilní úvazek a plat, čímž částečně vyřešil finanční situaci.

⁶⁹ BRODSKÁ, Božena. *Les Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 31-32

⁷⁰ tamtéž s. 32-34

Premiéra Stravinského baletu Svatba (Les Noces, Свадебка) otevřela sezónu 1923. Netypická choreografie Bronislavy Nižinské znamenala další úspěch pro celou skupinu a pozvání na scénu divadel dalších evropských měst.

Na začátku roku 1924 Les Ballets Russes vystupovali se svým repertoárem na scéně divadel Monte Carla. Balet se zpěvy Lázně (Les Biches, Лани) byl choreografickým triumfem Nižinské. Na jevišti se jako rekvizita objevila pouze modrá pohovka, která byla po celé vystoupení neustále využívána a přestavována, což působilo, jako by tančila. Francis Poulenc, jehož hudba baletu vévodila, byl naprosto uchvácen jak choreografií, tak výkonem tanečníků. Pařížské obecnstvo ocenilo balet Modrý vlak (Le Train Bleu, Голубой экспрес), jehož příběh byl satirou na život vyšší společnosti, která si pobyt na pobřeží Středozemního moře krátí flirtováním. Choreografii připravila Nižinská, kostýmy pocházely z dílny módní návrhářky Coco Chanel a oponu navrhl Pablo Picasso. Z pařížské scény se soubor přesunul na jeviště německých divadel. Po třech letech se skupina vydala opět do Londýna, kde z důvodů finančních nesrovnalostí předchozích let nevystupovala. Soubor ke konci sezóny opustila Bronislava Nižinská. Ďagilev se rozhodl vychovat nového choreografa a Nižinské se tento skutek dotkl.

Místo po Nižinské na krátkou dobu převzal bývalý choreograf Leonid Mjasin, kterého brzy vystřídal Georges Balanchine, jenž se stal posledním choreografem slavného Les Ballets Russes⁷¹.

Na sezóně roku 1925, která proběhla v Monte Carlu, Paříži a Londýně, se choreograficky podíleli Mjasin a Balanchine⁷².

Poslední období Les Ballets Russes patřilo z choreografického hlediska Georgesovi Balanchinovi. Jeho balet Pastorála (La Pastorale, Пастораль) s námětem venkova, kde probíhá natáčení filmu a mladý pošťák se zamiluje do hlavní hvězdy, od které se vrátí zpět ke své milé ve chvíli, kdy filmový štáb napadnou venkované, byl určen k zahájení nové sezóny 1926 v Paříži, ale nevzbudil velký zájem. Pro londýnské vystoupení vytvořil Balanchine choreografii k anglickému baletu Triumf Neptuna (The Triumph of Neptune).

Sezóna 1927 byla uvedena „ultramoderním“ baletem Kočka (La Chatte, Кошка) s choreografií Balanchina na téma Ezopovy bajky o kočce, která se promění v ženu.

⁷¹ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 34-37

⁷² KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scény*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 208-209

Představení mělo modernistický nádech a netradiční pojetí. Hlavní představitelka oblékla šaty ušité z celuloidu, což působilo nevkusně a nevzhledně. Další konstruktivistický balet Ocelový krok (Le Pas d'acier, Стальной скок) vznikl v choreografii Leonida Mjasina. V představení došlo ke spojení viktoriánských a verneovských obrazů. Děj se odehrával v Londýně, v němž byl sestrojen teleskop umožňující pozorovat „pohádkovou zemi“. Do tohoto kraje se vydávají na průzkum dva občané Anglie a seznamují se s bytostmi obývajících vzdálený svět. Na podzim se soubor vydal na turné po střední Evropě.

Balanchinův balet z říše řeckých bohů Apollon vůdce múz (L'Apollon musagète, Аполлон Мусагет) na hudbu Igora Stravinského byl uveden v Paříži roku 1928⁷³. V londýnském divadle byla představena pastorála Dva žebráci (Les Dieux Mendiants, Боги-попрошайки) s choreografií Balanchina a hudbou Händela⁷⁴.

3.9 Sezóna 1929 a smrt Ďagileva

Poslední sezóna Ďagilevova souboru byla zahájena v Monte Carlu titulem Bál (Le Bal, Бал) na hudbu Vittoria Rietiho. Balet Marnotratný syn (Le Fils Prodigue, Блудный сын) byl poslední inscenací, která byla uvedena souborem Les Ballets Russes⁷⁵. Scénář k představení inspirován biblickým příběhem zpracoval Sergej Ďagilev, hudbu složil Sergej Prokofjev⁷⁶.

V srpnu 1929 Ďagilev v Benátkách umírá. Po jeho smrti je snaha udržet činnost souboru pod vedením Ďagilevova sekretáře Borise Kochna, který byl už delší dobu pověřen jeho řízením. S odchodem Ďagileva se však vytrácí tvůrčí prostředí, které panovalo uvnitř souboru a inspirovalo umělce k práci. „Smrtí Sergeje Pavloviče Ďagileva skončila jedna etapa vývoje evropského baletu“⁷⁷.

⁷³ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 37-40

⁷⁴ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 213

⁷⁵ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 40

⁷⁶ РУССКИЙ БАЗАР. "Блудный сын". *Хореография Дж.Баланчина* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://russian-bazaar.com/ru/content/281.htm>

⁷⁷ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 40-42

4 Nástupci Les Ballets Russes

Světově známému baletnímu souboru Les Ballets Russes se po Ďagilevově smrti nepodařilo udržet na scéně a rozpadl se. Vzniklo několik obdobných skupin, které však nikdy nedosáhly Ďagilevovy úrovně⁷⁸.

„Niméně všichni, kteří prošli Ďagilevovými Ballets Russes, ať to byl Fokin, Mjasin, Nižinská, Balanchine, Danilova, Rambert, Lifar či Ninette, založili významné školy a vychovali řadu dalších umělců až po jednadvacáté století.“⁷⁹

4.1 Les Ballets Russes de Monte Carlo

Umělecký kritik René Blum, ředitel divadla v Monte Carlu, a kozácký důstojník de Basile, spoluředitel pařížského souboru Opéra Russe, roku 1932 založili skupinu Les Ballets Russes de Monte Carlo. Ke spolupráci byli přizváni členové bývalého souboru – baletní mistr Georges Balanchine, umělecký ředitel Boris Kochno a režisér Sergej Grigorjev. Grigorjev pracoval s Ďagilevem od samotného počátku souboru až do jeho konce, a měl proto k dispozici zápisy téměř všech choreografií, které režíroval.

Nově založený soubor zahájil svou činnost v Monte Carlu v dubnu 1932. Na repertoáru se objevily tituly bývalého souboru a nová Mjasinova díla. Leonid Mjasin se stal hlavním baletním mistrem koncem první sezóny. Poté, co ze skupiny odešli Boris Kochno a Georges Balanchine, kteří vytvořili vlastní baletní soubor pod názvem Les Ballets 1933. Sezóny se odehrávaly na jevištích divadel v Monte Carlu, Londýně a Americe.

Rok 1935 znamenal rozpad skupiny na dvě části. René Blum pokračoval v činnosti se souborem pod názvem Ballets de Monte Carlo na scéně divadla v Monte Carlu. Skupina de Basila přijala název Ballets Russes de Colonel W. de Basil⁸⁰.

⁷⁸ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 40

⁷⁹ tamtéž s. 53

⁸⁰ tamtéž s. 42-45

4.2 Ballets Russes de Colonel W. de Basil

Soubor de Basila nadále hostoval na scénách londýnského divadla a divadel Ameriky. Ke spolupráci byla přizvána choreografka Bronislava Nižinská a svá díla uváděl také Leonid Mjasin. V srpnu 1936 de Basila odjel do Austrálie, kde vytvořil další skupinu. Základem nového souboru byla skupina Les Ballets de Leon Woicikowski, která fungovala pod vedením Woicikovského od roku 1934, od odchodu od de Basila. Australský soubor vystupoval v divadlech Austrálie a Nového Zélandu až do roku 1938. Původní skupina pokračovala v tour po Itálii, Německu, Americe, Anglii. Leonid Mjasin odchází koncem roku 1937 do konkurenčního souboru Reného Bluma⁸¹.

⁸¹ BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8. s. 45-46

5 Baletní skupina Les Ballets Russes

Mnoho významných osobností Francie nazvalo Ruské sezóny baletu v Paříži jako objevení neznámého světa, novou éru umění baletu.

Produkce vytvářela nové scény, originální kostýmy, choreografie byly přepracovány, hudba změněna. Balety uváděné na scénu Ďagilevovou skupinou tvořily hlavní část pařížského divadelního programu. Podle slov Jeana Cocteau představení diváky dojímalo a Francie byla v dobrém smyslu slova šokována. Milovníci umění vždy netrpělivě očekávali příchod nové sezóny a prohlašovali, že „Jaro by nebylo jaro bez Les Ballets Russes“. Mnoho představení bylo veřejností oceněno a zůstalo v repertoáru po dlouhou dobu⁸².

5.1 Vznik Les Ballets Russes

Pro první dvě sezóny hostování ruské baletní skupiny v Evropě nebyl vytvořen stálý soubor tanečníků, choreografů, kostymérů, scénografů, výtvarníků a dalších spolupracovníků. Na začátku léta se umělci vždy uvolnili z divadel, kde působili, a na podzim s návratem do Ruska se opět vrátili na svou domovskou scénu. Sergej Ďagilev zamýšlel sestavit samostatný soubor, který by prezentoval ruské umění ve světě s Nižinským jako hlavní hvězdou a Fokinem v roli baletního mistra. Jeho plány urychlilo propuštění Václava Nižinského z Mariinského divadla, v důsledku vystoupení v kostýmu navrženém pro pařížské představení⁸³. V Paříži se Nižinskij seznámil s francouzskou módou, která byla v porovnání s konzervativním ruským stylem volnější. Pro francouzskou inscenaci *Giselle* navrhl Alexander Benois v rámci kostýmu pouze punčochy namísto našasených krátkých kalhot. Václav využil tohoto oděvu při petrohradském vystoupení, což vyvolalo vlnu nevole jak u diváků, tak u vedení divadla⁸⁴. K nově vznikajícímu baletnímu souboru se připojila Tamara Karsavina, Enrico Cecchetti, Bronislava Nižinská⁸⁵ a další umělci moskevského Velkého divadla a

⁸² KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 59-60

⁸³ tamtéž s. 64

⁸⁴ AMBRUZOVÁ, Olga. *Balet a jeho repertoár*. 1. vyd. Praha: JUDr. Vladimír Ambruz, 2001. ISBN 80-903051-0-5. s. 109

⁸⁵ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 64

petrohradského Mariinského divadla⁸⁶. Rozhodnutí tanečníků přidat se k Ďagilevově skupině bylo podpořeno tím, že carská scéna nenabízela možnost rozvoje a uznávala zastaralé baletní tradice. Tanečníci po zkušenosti účinkování v Paříži nechtěli pokračovat v zaběhnutých kolejích, ale toužili po experimentování, po nových zpracováních námětů⁸⁷.

V roce 1911, kdy se skupina Les Ballets Russes zformovala, obdržela pozvání do Monte Carla. Ďagilevův soubor získal zázemí v divadelním sále v Garnierově kasinu. Tento krok znamenal upevnění postavení samotného souboru a zvýšení jeho prestiže. Ruská skupina se stala představitelem nového baletního stylu⁸⁸.

Spolu se Sergejem Ďagilevem byli v prvotní etapě vzniku souboru čelnými představiteli skupiny výtvarník Alexander Benois a choreograf Michail Fokin. Tito tři muži spolu tvořili jednotlivá baletní představení a přidávali své postřehy na jejich zrealizování.

Přímá spolupráce choreografa, výtvarníka a hudebního skladatele se jevila jako nezbytná činnost. Propojenost těchto prvků ve všech sférách baletu umožnilo vznik skvostného díla, které ohromovalo a vyvolávalo emoce i po skončení představení⁸⁹. Každá úspěšná inscenace zvyšovala popularitu Ďagilevova souboru⁹⁰.

Společnost Sergeje Ďagilevova vytvářela jakési magické centrum, které přitahovalo stále více nových talentovaných lidí, kteří přinášeli svůj díl práce do tohoto seskupení⁹¹. Od dětství měl Ďagilev cit pro umění, a proto pro něj nebylo obtížné obklopit se těmi správnými lidmi a rozjet nový baletní soubor, který slavil úspěch a obdiv všude, kde zavítal⁹².

5.2 Kostýmy

Kostyměři Les Ballets Russes se odpoutali od klasického stříhu kostýmů a umožnili tanečníkům větší volnost pohybu. Návrháři vycházeli z dobových oděvů, které

⁸⁶ История России. *Дягилев. «Русские сезоны» в Париже* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://histrf.ru/ru/lenta-vremeni/event/view/diaghiliev-russkiiie-siezony-v-parizhie>

⁸⁷ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 99

⁸⁸ tamtéž s. 123

⁸⁹ tamtéž s. 99-104

⁹⁰ tamtéž s. 138

⁹¹ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 64

⁹² BRODSKÁ, Božena. *Dějiny ruského baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 1984. s. 113

byly typické pro období, ve kterém se jednotlivé děje baletů odehrávaly. Neváhali se inspirovat historií nebo naopak modernou. Velký důraz byl kladen na propracování každého kostýmu do nejmenších detailů. Preciznost a profesionalita se projevila při zdobení kostýmů nejrůznějšími výšivkami, ornamenty či jiným zdobením. Kostým byl důležitým prvkem vystoupení. Byl pastvou pro divákovy oči. Stříhy, vzory a zpracování kostýmů se staly inspirací pro oděvní průmysl. Nezbytnou součástí oděvu byly doplňky. Jednalo se o nejrůznější prsteny, brože, korále, náhrdelníky atd.⁹³

5.3 Propagace

Důležitým prostředkem při komunikaci s návštěvníkem divadla se stal plakát zobrazující tanečníka či část připravovaného představení a lákající k jeho zhlédnutí. Na realizaci plakátů se podíleli výtvarníci v zastoupení V. A. Serova, J. Cocteaua nebo L. Baksta. Plakáty k baletním inscenacím se objevovaly také v časopisech a na jeho titulních stranách, což svědčilo o oblíbenosti Les Ballets Russes. Atraktivní byly zejména plakáty a divadelní programy se zachycením tanečníka ve více pózách např. ve skoku či určitém gestu. Tento prvek dával diváku možnost dopředu si představit vystoupení a po zhlédnutí se opět ke scénám vrátit pomocí své představivosti.

Karikatura přitahovala malíře různých směrů. Ti zachycovali po svém především tanečníky na scéně v nejrůznějších pohybech. Objevovaly se karikatury od umělců, jako byli Picasso, Vrubel, Kokoschka či Cocteau.

Oblíbenou formou propagace baletní skupiny Les Ballets Russes jako celku byly fotografie, které zobrazovaly tanečníky v civilu nebo v určité baletní roli, a které byly podepisovány samotnými umělci při odchodu z divadla. Jednotlivé fotografie byly uveřejněny v časopisech a divadelních programech.

Ďagilev si byl vědom, že dobře vymyšlená a propracovaná reklama zapůsobí na diváka a zvýší návštěvnost představení⁹⁴.

5.4 Jednorázová opona

Stálá jednobarevná divadelní opona byla při některých inscenacích nahrazena tzv. oponou jednorázovou. Nová opona tvořila jakýsi úvod k představení, které se za ní

⁹⁴ BRODSKÁ, Božena. *Dějiny ruského baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 1984. s. 64-78

ukrývalo. Na látce byl vyobrazen motiv uvádějící nadcházející scénu. Umístěním vlastní opony bylo dosaženo jedinečné atmosféry v hledišti. Divák dostal možnost ještě před začátkem vystoupení ztotožnit se s připravenou inscenací a přenést se do prostředí, kde se vystoupení odehrávalo.

Vytvořením opony byli pověřeni výtvarníci Ďagilevova souboru. Příkladem může být opona A. Benoise ke Stravinského baletu *Petruška* nebo opona V. Serova k představení *Šeherezáda*⁹⁵.

5.5 Scénografie

Scénografická produkce byla v začátcích fungování skupiny především pod taktovkou čtveřice výtvarníků – A. Benoise, L. Baksta, N. Rericha a A. Golovina. Tvorba zmíněných výtvarníků se stala zdrojem inspirace pro následující generace⁹⁶.

Důležitou roli v každém představení hrálo správné navržení a následné naaranžování scény. Přesné rozložení dekorací bylo nezbytné k vytvoření divákových emocí a posílení zážitku z vystoupení. Neméně významným prvkem byl zadní prospekt jeviště. Umístěním vhodného obrazu bylo dosaženo atmosféry, která návštěvníka přenesla do centra dění příběhu odehrávajícího se na scéně⁹⁷.

Při přípravě scén výtvarníci často čerpali inspiraci v obrazových předlohách, které zachycovaly daný úsek doby, ve které se děj představení odehrával. Pečlivě studovali obrazy, knihy nebo chodili na prohlídku muzeí, aby se důkladně seznámili s tématem⁹⁸. Díky zkoumání těchto exemplářů mohli proniknout do minulosti a poznat, jaké se nosily šaty, čím se společnost bavila a další souvislosti s tím spojené⁹⁹.

5.6 Hudba Ruských sezón

Ďagilevův přínos a vliv v oblasti hudby je nesporný. Byl všestranně umělecky nadán a díky svému citu pro umění poznal, nacházel-li se v jeho okolí někdo, kdo měl skrytý, doposud ještě neobjevený talent. Takové lidi oslovoval a přijímal do své společnosti Les Ballets Russes, kde později svým nadáním vynikli a zazářili. Podobným

⁹⁵ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scény*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 110-113

⁹⁶ tamtéž s. 128

⁹⁷ tamtéž s. 132-133

⁹⁸ tamtéž s. 129, 139

⁹⁹ tamtéž s. 143

způsobem veřejnost ohromil hudební skladatel Igor Stravinskij, do setkání s Ďagilevem neznámý autor¹⁰⁰.

Podle slov Sergeje Ďagileva, jejich baletní představení obsahovala něco nepostizitelného, co doposud nevidělo ani Rusko ani Evropa. Vytvořili nový druh baletu, jehož tajemství spočívalo v rytmu. S nápadem baletní reformy přišel Ďagilev, zrealizování a uvedení do praxe se ujal Fokin.

Od samého počátku Ďagilev trval na tom, aby hudba dosahovala vysokého standardu. Pokud se Ďagilevovi něco ve vystoupeních nelíbilo, byla nezbytná úprava¹⁰¹.

Akteři Ruských sezón se zasloužili o obnovení a oživení baletní hudby. Na začátku 20. století vznikly mnohé balety výhradně pro Ďagilevovy sezóny. Tvorba skladatelů byla mnohdy inspirována Ďagilevovým pohledem na baletní umění.

Mise Sergeje Ďagileva byla úspěšná. Svými nejen baletními představeními dobyl Evropu, která byla tvorbou ruských umělců naprosto uchválena a netrpělivě očekávala příchod dalších sezón¹⁰².

5.6.1 Repertoár

Členy Ďagilevovy skupiny byli v prvním období především ruští umělci, kteří prezentovali za hranicemi ruské tradice. Časem do souboru vstoupili také cizinci, jež přispěli jiným zpracováními hudby.

Domácí tvorba ruských umělců byla pro evropskou scénu příliš zdlouhavá. Pařížské publikum nebylo zvyklé trávit v divadlech dlouhé hodiny. Původní díla byla zkracována nebo se uvádělo pouze jedno dějství. Spolupráce s francouzskými kritiky, kteří dobře znali návyky pařížské veřejnosti, napomohla k lepší a úspěšnější přípravě ruských sezón. Předělávaly se nejen ruské, ale také zahraniční balety, které dostaly nový styl pod vedením ruské výpravy¹⁰³.

Tvorba nového repertoáru pro další sezóny byla ovlivněna klasickými díly jako pohádkami (O ptáku Ohniváku), legendami (Modrý Bůh), mytologickými tématy (Narcis) či poémami (Pavilon Armidy). Náměty vznikajících děl se inspirovaly historickou retrospekcí klasických evropských témat (Duch Růže, Pavilon Armidy,

¹⁰⁰ KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0. s. 67

¹⁰¹ tamtéž s. 76

¹⁰² tamtéž s. 85

¹⁰³ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scény*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 122-123

Petruška), exotismem časově či regionálně vzdálených kultur (Šeherezáda, Faunovo odpoledne) a transkripci ruského folklóru (Polovecké tance, Svěcení jara). Zpracování ruských témat budilo mezi diváky velkou atraktivitu¹⁰⁴.

¹⁰⁴ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 122-127

6 Členové souboru

Do středu souboru Les Ballets Russes se dostali jen ti nadaní umělci, které si ruský impresárió sám vybral a prověřil. Vychovával ze svých svěřenců osobnosti, jež dobyly scénu nejen evropských divadel. Skupina Les Ballets Russes byla zpočátku tvořena ruskými umělci. S pronikáním souboru do Evropy a Ameriky začíná spolupráce také se zahraničními tanečníky, skladateli, kostyméry a dalšími umělci.

V souboru se během jeho fungování objevila spousta talentovaných lidí, bez kterých by činnost skupiny byla jen těžko myslitelná. Tanečníky zastupují osobnosti jako Václav Nižinskij (Вацлав Нижинский), Anna Pavlova (Анна Павлова), Tamara Karsavina (Тамара Карсавина), Alexej Bulgakov (Алексе́й Булгаков), Ida Rubinstein (Ида Рубинштейн), Michail Fokin (Михаил Фокин), Věra Fokina (Вера Фокина), Bronislava Nižinská (Бронислава Нижинская), Adolf Bolm (Адольф Больм), Enrico Cecchetti (Энрико Чекетти), Ljubov Čenuševa (Любовь Чернышёва), Leonid Mjasin (Леонид Мясин), Stanislav Idzikowsky (Станислав Идзиковский), Leon Woizikowski (Леон Войциховский), Sergej Lifar (Сергей Лифарь) nebo Lydia Sokolova (Лидия Соколова).

Mezi nejvýznamnější choreografy se řadí Michail Fokin (Михаил Фокин), Václav Nižinskij (Вацлав Нижинский), Boris Romanov (Борис Романов), Leonid Mjasin (Леонид Мясин), Bronislava Nižinská (Бронислава Нижинская), George Balanchine (Джордж Баланчин).

Hudbu k jednotlivým představením psali skladatelé jako Nikolaj Čerepnin (Николай Черепнин), Alexander Borodin (Александр Бородин), Nikolaj Rimskij-Korsakov (Николай Римский-Корсаков), Michail Hlinka (Михаил Флинка), Fryderyk Chopin (Фредерик Шопен), Robert Schumann (Роберт Шуман), Igor Stravinskij (Игорь Стравинский), Claude Debussy (Клод Дебюсси), Modest Musorgskij (Модест Мусоргский), Sergej Prokofjev (Сергей Прокофьев), Erik Satie (Эрик Сати).

O dekorace a kostýmy se zasloužili umělci v zastoupení Alexandra Benoise (Александр Бенуа), Nikolaje Rericha (Николай Рерих), Léona Baksta (Леон Бакст), Alexandera Golovina (Александр Головин), Ivana Bilibina (Иван Билибин), Natalie

Gončarovové (Наталья Гончарова), Michaila Larinova (Михаил Ларинов), Pabla Picassa (Пабло Пикассо), Josepa Serta (Хосе Серт)¹⁰⁵.

6.1 Václav Nižinskij (Вацлав Фомич Нижинский)

Kariéra Václava Nižinského v Les Ballets Russes započala už v jeho ve dvaceti letech. V Mariinském divadle se seznámil se Sergejem Ďagilevem, který ho jako hlavní hvězdu představil v Paříži v rámci Ruských sezón. Vystoupení Nižinského sklízelo nesmírný úspěch a tanečník byl několik následujících let předním sólistou souboru. Zazářil především v baletech s choreografií Michaila Fokina: Pávilon Armidy, Sylfidy, Kleopatra, Karneval, Šeherezáda, Giselle, Duch růže a mnoha dalších.

Václav Nižinskij se proslavil nejen jako vynikající tanečník, ale také jako choreograf. Ujal se choreografie k baletům Faunovo pozdní dopoledne či Svěcení jara.

Během první tour po amerických divadlech v roce 1913 se Nižinskij oženil, což zapříčinilo rozpor s Ďagilevem a následné propuštění talentovaného tanečníka. Do souboru se Nižinskij vrátil na krátkou dobu v roce 1916, kdy skupina hostovala v Americe¹⁰⁶. U Nižinského se projevila schizofrenie a byl až do své smrti hospitalizován v ústavu pro duševně choré¹⁰⁷.

Václav Nižinskij je pokládán za zakladatele mužského baletního tance 20. století¹⁰⁸.

6.2 Michail Fokin (Михаил Михайлович Фокин)

Funkci hlavního choreografa v prvním období Ruských baletů zastupoval Michail Fokin. Obnovil význam mužských baletních tanečníků, kteří do té doby nestáli na stejném stupni jako baleríny. Hlavním úkolem baletáků bylo pomáhat baletkám při nejrůznějších otočkách a piruetách¹⁰⁹.

¹⁰⁵ KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní secese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 177-214

¹⁰⁶ РИА НОВОСТИ. *Биография Вавлава Нижинского* [online] 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://ria.ru/spravka/20140313/999026651.html>

¹⁰⁷ BRODSKÁ, Božena, VAŠUT Vladimír. *Svět tance a baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004. s. 12

¹⁰⁸ РИА НОВОСТИ. *Биография Вавлава Нижинского* [online] 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://ria.ru/spravka/20140313/999026651.html>

¹⁰⁹ РОССИЯ К. *Больше, чем любовь* [online]. 2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://tvkultura.ru/video/show/brand_id/20883/episode_id/155102/video_id/155102/viewtype/picture

Fokin byl autorem choreografií k baletům různých žánrů: Kleopatra, Pták Ohnivák, Duch růže, Tamara a spoustu dalších inscenací. Za jednu z jeho nejlepších prací je považován balet na ruské téma Petruška s hudbou Igora Stravinského. Představení

se stalo nadčasovým a hraje se na scénách divadel do dnešní doby.

Na začátku čtvrté sezóny roku 1912 Fokin přestává být jediným choreografem a dělí se o své místo s tanečníkem Václavem Nižinským, který uvádí své první balety. Fokin je s touto situací nespokojen a ukončuje svou spolupráci se souborem. O dva roky později Michail Fokin vytvořil choreografii ke třem baletům Les Ballets Russes a definitivně se loučí s Ďagilevovou skupinou¹¹⁰.

6.3 Alexandr Benois (Александр Николаевич Бенуа)

Alexandr Benois spolupracoval s Ďagilevem od realizování první operně-baletní sezóny v Paříži. Vytvořil dekorace k opeře Boris Godunov, která sklidila nebývalý úspěch, k baletu Petruška a opeře Slavík. Napsal scénář k baletu Paviion Armidin a libreto k baletu Petruška¹¹¹.

6.4 Enrico Cecchetti (Энрико Чекетти)

Italský tanečník Enrico Cecchetti získal angažmá v Mariinském divadle, kde působil zejména jako pedagog baletní školy. Ďagilev přizval Cecchettiho ke spolupráci při formování souboru jako učitele tance. Jeho výuka zajistila vysokou kvalitu techniky tanečníků ruských sezón¹¹². Cecchetti jako zkušený tanečník také nastudoval role v baletech Šeherezáda, Pták Ohnivák a Petruška. Po odchodu z Les Ballets Russes založil baletní školu v Londýně a později vlastní školu v Miláně¹¹³.

¹¹⁰ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Михаил Михайлович Фокин* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/fokin.html>

¹¹¹ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Александр Николаевич Бенуа* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/benua.html>

¹¹² KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6. s. 16-17

¹¹³ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Энрико Чекетти* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/cecchetti.html>

6.5 Léon Bakst (Леон Николаевич Бакст)

Divadelní umělec Léon Bakst se proslavil jako návrhář kostýmů a dekorací v inscenacích Les Ballets Russes. Podílel se na zrealizování baletů Šeherezáda, Karneval, Pták Ohnivák, Duch růže, Narcis, Tamara, Hry, Legenda o Josefovi, Veselé paničky a mnoha dalších¹¹⁴.

¹¹⁴ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Леон Бакст* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/bakst.html>

Závěr

Baletní skupina Les Ballets Russes dobyla svým uměním nejen evropská, ale také americká divadla. Výkony jednotlivých umělců se navždy zapsaly do historie baletu a jejich tvorba je neustále připomínána.

Ačkoli kolébkou baletu není Rusko, byla to právě tato země, která se zasloužila o jeho rozkvět a dodnes se tomuto umění věnuje na velice vysoké úrovni.

Ve své práci jsem měla za úkol popsat přínos Sergeje Pavloviče Ďagileva ruskému baletu. Ďagilev byl všestranně umělecky nadán a organizování Ruských sezón pro něj bylo přirozenou činností. Zprvu se věnoval pořádání výstav výtvarného umění v Rusku, později se mu podařilo vyvézt díla ruských malířů do Paříže. Pokračoval ve spolupráci s Francií a o rok později byla Paříži představena originální hudba ruských skladatelů, která posluchače doslova nadchla.

Sergej Ďagilev se rozhodl vsadit na baletní představení a oživit balet v Evropě, kde vystoupení tohoto typu nebyla návštěvníky divadel žádána ani vyhledávána. Ruský baletní soubor způsobil v Evropě senzaci. Jednotlivá představení byla dopředu vyprodána a netrpělivě očekávána. Rusko se kulturně lišilo od Evropy, proto není divu, že nabídlo divákům jiný druh představení, než na jaká bylo obecenstvo zvyklé.

Soubor Ďagileva se stal samostatnou jednotkou s vlastními tanečníky, choreografy, výtvarníky, scénografy, kostyméry, režiséry a dalšími umělci. Zázemím pro Les Ballets Russes bylo divadlo v Monte Carlu, odkud se soubor vydával na svá turné. Dostat se do skupiny nebylo jednoduché. Ďagilev pečlivě vybíral všechny členy, jimž nabídl angažmá a jejich schopnosti si dopředu ověřil. Zprvu soubor složený z ruských umělců začal s působením v Evropě přijímat také neruské členy. Sergej Ďagilev měl schopnost vychovávat ze svých svěřenců umělce v pravém smyslu slova. Neznámí umělecky nadaní lidé pod Ďagilevovým vedením rozvíjeli svůj talent a stali se slavnými a uznávanými ve světě divadla i v očích veřejnosti.

Během fungování Ruských sezón vznikla spousta nových baletů. Produkce se podílela na vytvoření jedinečných scén, kostýmů i choreografií. V prvním období činnosti skupiny byla prosazována ruská a exotická tematika, která dávala baletnímu umění nový rozměr a lákala ke zhlédnutí obrovský počet diváků. Neobvyklé prvky dodávaly vystoupením na atraktivnosti.

Soubor střídavě procházel obdobími úspěchu i nezdaru. Avšak troufám si tvrdit, že úspěch převažoval nad neúspěchem. Zlomem se stala první světová válka, která

zapříčinila dočasné přerušení činnosti skupiny. Během války se někteří členové vrátili zpět do Ruska a odmítli účinkovat v souboru. Ďagilev byl nucen sestavit skupinu s novými členy, do níž se postupně navraceli i umělci z let předchozích. Soubor hostoval na scéně divadel mnoha evropských zemí a vydal se také do Ameriky.

Rokem 1929 a smrtí Sergeje Pavloviče Ďagileva končí etapa Ruských sezón. Několik umělců se pokusilo navázat na činnost Les Ballets Russes, ale nikdy nedošlo k takové profesionalizaci, jako u původního souboru. Ďagilev byl umělcem tělem i duší. Byl člověkem, který vdechoval umění život a s odchodem tohoto velkého impresária se vytrácí také tvůrčí prostředí, jež uvnitř souboru panovalo.

Les Ballets Russes si během svého fungování vydobyl místo na světové divadelní scéně a tvorba jeho členů se stala inspirací pro mnoho následujících generací.

Резюме

Темой настоящей бакалаврской работы является балет, причём внимание сосредоточено на труппу «Русский балет Дягилева» и её влияние на европейскую и американскую театральную сцену.

Представленная работа состоит из двенадцати частей, включая заключение, резюме на русском языке, библиографию и приложение.

Целью работы было описать вклад Сергея Павловича Дягилева в область балета посредством труппы «Русский балет Дягилева». Русский художник Сергей Дягилев основал группу танцовщиков балета, хореографов, сценографов, костюмеров, режиссёров и других людей принимающих участие в творчестве балетных спектаклей.

Во введении я разделила работу на несколько частей. Самый большой интерес я предоставила деятельности труппы «Русский балет Дягилева» и подразделила эту главу на несколько частей, которые я более детально исследовала.

В первой главе я вкратце описала возникновение и развитие балета. Балетное искусство впервые появилось во Франции и Италии в эпохе ренессанса. Из этих стран балет расширился в другие государства мира, в том числе в Россию.

Последняя часть первой главы посвящена балету на льду, который считается альтернативой классического танца. Труппа с названием «Государственный балет на льду Санкт-Петербурга» работает под управлением выдающегося балетного мастера Константина Рассадина и показывает классические балеты на сценах самых известных театров мира.

Вторая глава сосредоточена на Сергее Дягилева и его вступление в мир искусства. В начале главы я занимаюсь его образованием и приходом в Перербург, где формируется его карьера. Он изучал право в университете, но скоро ориентировался на искусство. Дягилев посещал театры, выставки и стал членом группы художников, которые занимались современным искусством. Вместе с друзьями он создал художественный журнал «Мир искусства», где выражали мнения, касающиеся современных художественных тенденций.

В первой части второй главы я открываю тему выставок изобразительного искусства, в организации которых участвовал Дягилев. На этих выставках,

состоявшихся на переломе XIX и XX веков в России были показаны картины французских, финских и русских художников. В первый раз Европа с русской живописью встретила осенью 1906 года в Париже. Выставка была названа «Два века русской живописи и скульптуры» и содержала древнерусские иконы, произведения художников XVIII века (напр. Сильвестра Щедрина, Фёдора Алексева), XIX века (напр. Карла Брюллова, Ильи Репина) и начала XX века (напр. Михаила Врубеля, Михаила Ларионова).

Вторая часть второй главы ориентирована на концерты русской музыки. В 1907 году Дягилев в Париже организовал пять концертов русской музыки. Были представлены композиции Глинки, Римского-Корсакова, Бородина, Рахманинова, Скрябина, Мусоргского и других композиторов.

Третья и четвертая часть второй главы касаются роли Дягилева в балете. У Сергея Дягилева было художественное дарование, благодаря которому он был способен устраивать «Русские сезоны» в Европе и последовательно в Америке. Дягилев был талантливым человеком. Он хорошо знал искусство и ориентировался во всех его видах.

В начале XX века балетные спектакли не были на западе очень популярны в отличие от России, где балет постоянно привлекал посетителей театров. Сергей Дягилев решил показать русские балетные постановки Европе. Он составил труппу художников и отправился в Париж.

Третья глава посвящена труппе «Русский балет Дягилева». Я подразделила этот раздел на девять частей, в которых описываю отдельные сезоны труппы.

В 1908 году в парижской Опере Гарнье была представлена опера «Борис Годунов» с знаменитым Фёдором Шаляпиным в главной роли. Сцена была перенесена в эпоху царствования Бориса Годунова и обогащена артефактами из этого времени.

Первый балетный сезон открылся в 1909 году в Театре Шатле в Париже. Были показаны балеты с хореографией Михаила Фокина – «Павильон Армиды» на музыку Черепнина с Вацлавом Нижинским в главной роли, «Половецкие пляски» из «Князя Игоря» на музыку Бородина, «Сильфиды» на музыку Шопена и «Клеопатра» на музыку Аренского. Необыкновенные спектакли русского происхождения вдохновили посетителей. Сезон дополнил один концерт и одна опера.

Следующий сезон 1910 года, проходивший в здании Оперы Гарнье являлся чисто балетным. Программа содержала балеты «Шехерезада», «Жар-птица», «Карнавал» и «Жизель».

1911 год представляет период начала самостоятельной деятельности труппы под руководством Сергея Дягилева как главного организатора. До этого времени группа художников сотрудничала с Дягилевым в летних месяцах во время каникул в русских театрах. Труппа работает весь год и паузы между сезонами использует к подготовке новых балетов. Сезон 1911 года открыл спектакль «Петрушка» на русскую тему на музыку Стравинского. В репертоаре были также постановки «Призрак Розы», «Нарцисс» и «Подводное царство». Осенью труппа отправилась в Англию, где произошла коронация Георга V и в его честь были показаны балеты «Лебеиное озеро» и «Жизел».

Следующая часть третьей главы рассматривает время 1912 – 1913 годов. Возникают новые балеты в хореографии танцовщика Вацлава Нижинского – «Послеполуденный отдых фавна», «Игры» и «Весна священная». Хореограф Михаил Фокин из-за споров с Дягилевым в конце 1912 года покидает труппу и главным хореографом становится Нижинский. Группа поехала в турне в Англию, Германию, Венгрию и Чехию. В конце лета 1913 года труппа отплывает в Америку. Во время плавания Нижинский знакомится с венгерской балериной, на которой он женится. Этот поступок оканчивает сотрудничество с Дягилевым и группа оказывается без танцовщика и хореографа.

В пятой части третьей главы я интересовалась периодом Первой мировой войны, благодаря которой была прекращена деятельность труппы и начал новый этап «Русского балета Дягилева». Во время войны некоторые художники остались на родине в России. Дягилеву пришлось искать новых сотрудников и сформировать новую труппу. Военный год 1916 года произошёл на сценах американских театров. В группу вернулся Вацлав Нижинский и обеспечил успешное турне. Труппа показывала балеты тоже в Испании. Дягилев воспитал хореографа из танцовщика Леонида Мясина, постановками которого являются спектакли «Менины», «Женщины в хорошем настроении», «Парад» или «Русские сказки».

Послевоенный период и сезоны 1919 и 1920 годов принесли балеты в хореографии Мясина. Появились несогласия между Дягилевым и Мясиным, вследствие которых Мясин прощается с труппой.

Последний этап 1921 – 1929 годов принёс сотрудничество с хореографами Брониславой Нижинской и Джорджем Баланчиным. Труппа выступала на театральных сценах Монте-Карло, Парижа, Лондона и других европейских городов.

Год 1929 является годом смерти Дягилева. Жизнь русского импресарио скончалась во Венеции и с его уходом завершился период успешной деятельности труппы «Русский балет Дягилева», который вписался в историю.

В четвертой главе я повествую о труппах, решающих продолжать традиции «Русского балета Дягилева». Основалось несколько групп, в которых приняли участие новые и бывшие художники труппы Дягилева. Группы сохранили репертуар «Русского балета Дягилева», однако возникали также новые постановки. Труппы имели в названии части слов первоначальной группы - «Русский балет Монте-Карло», «Русский балет де Басиля», «Русский балет Леона Войциховского». Первая из вышеуказанных трупп действовала в Монте-Карло, вторая на сценах театров Англии и Америки и труппа Леона Бойциховского в Австралии и Новой Зеландии. Труппы никогда не достигли уровня группы Дягилева.

В пятой главе данной работы указана основная информация о труппе «Русский балет Дягилева». Я интересовалась формированием труппы, к которому произошло в 1911 году после двух предыдущих балетных сезонов в Париже. Труппой руководил Сергей Дягилев с начала существования группы до 1929 года, когда этот большой импресарио умирает и труппа распадается.

Второй раздел пятой главы сосредоточивается на работу костюмеров. Для каждой новой постановки возникали оригинальные костюмы, которые стали инспирацией для швейной промышленности. Большое внимание было уделено каждой детали одежды. Костюм представлял важную часть спектакля. Значительную роль играли также аксессуары – кольца, брошки, бусы и другие драгоценности украшающие танцовщиков балета.

В следующей части пятой главы я занимаюсь пропагандой труппы. Хорошая и видная реклама привлекала посетителей в театр и повышала посещаемость спектаклей. Разноцветные афиши с изображением танцовщика в какой-то позе или роли появлялись в журналах и на их титульных страницах, что свидетельствовало о популярности «Русского балета Дягилева». После спектаклей зрители получали фотографии выступающих танцовщиков балета.

В четвертой части этой главы приведена информация о занавесе, используемым только для данной постановки. Занавес изображал тему балета. Примером может быть занавес к балету «Петрушка» или «Шехерезада».

В дальнейшей части данной главы я описываю сценографию. Хороший проект сцены и правильно расположенные декорации обеспечили усиление впечатлений из просмотренного спектакля.

Из шестой части пятой главы, касающейся музыки «Русских сезон», вытекает, что композиторы написали множество новых произведений специально для «Русского балета Дягилева». Сначала в труппе работали русские композиторы, однако, с течением времени в группу приходили композиторы разных народов, которые оживили репертуар. Русская музыка очаровала зрителей своими характерными чертами. Композиторы инспировались в сказках, легендах, мифологии, экзотике и классике.

В шестой главе этой работы речь идёт о членах «Русского балета Дягилева». В труппе приняли участие самые одарённые художники. Сергей Дягилев тщательно выбирал членов труппы, которых перед вступлением в группу проверял. Дягилев воспитывал из своих подопечных известных художников. Состав русской труппы постепенно пополнялся зарубежными композиторами, танцовщиками, хореографами, костюмерами и другими художниками.

В заключении я провожу итоги всей работы. Балетная труппа Дягилева сильно повлияла на балетное искусство и оживила балет в Европе и Америке. Посредством этой труппы балет развивался и стал популярным. Благодаря сотрудничеству всех художников, принимающих участие в подготовке постановок возникали уникальные спектакли. Труппа и её члены стали известны по всем мире.

Составной частью работы являются словарь и приложения, где можно посмотреть фотографии, портреты и карикатуры художников и их работы – приведены примеры занавесов, афиш, сцен, эскизов костюмов и их реализации.

Seznam použitých zdrojů

Knihy v anglickém jazyce:

1. KODICEK, Ann. *Diaghilev: Creator of the Ballets Russes*. 1st ed. USA: Antique Collectors' Club, 1996. ISBN 0-85331-688-0.

Knihy v českém jazyce:

1. AMBRUZOVÁ, Olga. *Balet a jeho repertoár*. 1. vyd. Praha: JUDr. Vladimír Ambruz, 2001. ISBN 80-903051-0-5.
2. BRODSKÁ, Božena. *Dějiny ruského baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 1984.
3. BRODSKÁ, Božena. *Less Ballets Russes*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001. ISBN 80-85883-84-8.
4. BRODSKÁ, Božena a VAŠUT, Vladimír. *Svět tance a baletu*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2004. ISBN 80-7331-004-X.
5. KLEIN, Pavel. *Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909 – 1912): Počátky divadelní scese*. 1. vyd. Brno: Janáčková akademie múzických umění v Brně, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6.

Knihy v ruském jazyce:

1. БАХРУШИН, Юрий А. *История русского балета*. 2. изд. Москва: Просвещение, 1973.

Internetové zdroje v českém jazyce:

1. RUMUNSKÝ KULTURNÍ INSTITUT. *OZNÁMENÍ - Labutí jezero na ledě (Sala Palatului, Bukurešť)* [online]. 2015 [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://www.icr.ro/praha/tiskova-zprava-zpravvy/oznameni-labuti-jezero-na-lede-sala-palatului-bukurest.html>
2. STUDENT POINT.CZ. *Poznáváme Paříž – díl 4*. [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.studentpoint.cz/297-tipy-na-vylet/10163-poznavame-pariz-dil-4.#.VRkB6-Evu_E

Internetové zdroje v ruském jazyce:

1. АКАДЕМИК. *Русски балет Дягилева* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/286109>
2. Allpainters.ru: картинная галерея. *Эскиз занавеса для балета «Шехерезада» Николая Римского-Корсакова – Валентин Серов* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://allpainters.ru/serov-valentin/19636-eskiz-zanavesa-dlya-baleta-shexerezada-nikolaya-rimskogo-korsakova-valentin-serov.html>
3. АССОЦИАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПОХОРОННОЙ ОТРАСЛИ: Санкт-Петербурга и Северо-Западного региона. *Анна Павлова – королева балерин* [online]. 2011 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.funeralassociation.ru/ru/newspaper/new/3010/?PHPSESSID=a2ff75035e69aa3f93ed91bf85743074>
4. Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Александр Николаевич Бенуа* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/benua.html>
5. Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Леон Бакст* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/bakst.html>
6. Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Михаил Михайлович Фокин* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/fokin.html>
7. Belcanto.ru. Классическая музыка, опера и балет. *Чееерепнин. Балет «Павильон Армиды»* [online]. 2014 [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/fokin.html>
8. Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Энрико Чекетти* [online]. 2014 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/cecchetti.html>
9. bigmir)net Афиша. *110 ЛЕТ ЛИФАРЮ: КАК КИЕВЛЯНИН ПОКОРИЛ ПАРИЖ* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://afisha.bigmir.net/theater/articles/215084-Serzh-Lifar---tonkij-i-zvonkij-poslannik-Kieva-v-Parizhe>
10. БОЛЬШОЙ ФОРУМ любителей оперы и балета. *Памяти Юрия Зорича* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://forum.balletfriends.ru/viewtopic.php?t=2791&sid=e28e271abff366fc97cf5ed6cffd1276>

11. Вся одежда и обувь. *Балет петрушка шехерезада костюмы* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://valup.ru/v/balet-petrushka-sheherezada-kostymi/>
12. GOpera.com. *Opera Houses* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.gopera.com/opera/houses/detail.mv?img=05>
13. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БАЛЕТ НА ЛЬДУ САНКТ-ПЕТЕРБУРГА. *История* [online]. [cit. 2014-11-17]. Dostupné z: <http://www.balletonice.spb.ru/mainru.html>
14. Дневник Френки. *Записи с темой: художники (список заголовков)* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://beta.diary.ru/~Doros/?tag=33081>
15. DVIGER.com. *Балет Дягилева* [online]. 2010 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://relax.dviger.com/gallery/work/c_11608.html
16. ЖУРНАЛЬНЫЙ ЗАЛ: Русский толстый журнал как эстетический феномен. *Загадки Дягилева* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2003/9/chaik.html>
17. ИЗДАТЕЛЬСТВО «МАМАТОВ». *ДЯГИЛЕВЫ В ПЕРМИ* [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://www.mamatov.ru/djagilev1.html>
18. История России. *Дягилев. «Русские сезоны» в Париже* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://histrf.ru/ru/lenta-vremeni/event/view/diaghiliev-russkii-siezony-v-parizhie>
19. КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО. *"Царь воздуха" Вацлав Нижинский* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.cultandart.ru/dance/33188-car_vozduha_vaclav_nizhinskij
20. LIVEJOURNAL. *Карикатуры братьев Легат* [online]. 2008 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://babuchka.livejournal.com/17324.html>
21. LIVE INTERNET. *ЖЗЛ - =СЕСТРА ВЕЛИКОГО ТАНЦОРА =* [online]. 2010 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/3166127/post121305282/>
22. LIVE INTERNET. *ДЯГИЛЕВСКИЕ СЕЗОНЫ. БАЛЕТ "ВИДЕНИЕ РОЗЫ"* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/5124893/post281315294/>
23. LIVE INTERNET. *ЖИЗНЬ И ТВОРЧЕСТВО ЛЬВА БАКСТА* [online]. 2011 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/nadynrom/post165575987/>

24. LIVE INTERNET. *Отражение: "Видение танца" – 100-летие "Русских сезонов" С.П.Дягилева* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/tags/%22%F0%F3%F1%F1%EA%E8%E5+%F1%E5%E7%EE%ED%FB%22/>
25. LIVE INTERNET. *РУССКИЕ СЕЗОНЫ ДЯГИЛЕВА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА МОДУ* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/batashn/post93564641>
26. МИР ТЕАТРА.RU: Балетные театры России [online]. 2015 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://mir-teatra.ru/ballet-theater/>
27. Про театры России. *Про театры России* [online]. 2011 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z: <http://про-театры.рф/>
28. РИА НОВОСТИ. Биография *Вавлава Нижинского* [online]. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://ria.ru/spravka/20140313/999026651.html>
29. РОССИЯ К. *Больше, чем любовь* [online]. 2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://tvkultura.ru/video/show/brand_id/20883/episode_id/155102/video_id/155102/viewtype/picture
30. РОССИЯ К. *Париж Сергея Дягилев* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://tvkultura.ru/brand/show/brand_id/28279
31. РУССКИЙ БАЗАР. *БАЛЕТ НА ЛЬДУ. КОНСТАНТИН РАССАДИН* [online]. 2013 [cit. 2014-11-17]. Dostupné z: <http://russian-bazaar.com/ru/content/13804.htm>
32. РУССКИЙ БАЗАР. *"Блудный сын". Хореография Дж.Баланчина* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://russian-bazaar.com/ru/content/281.htm>
33. РУССКИЙ МУЗЕЙ: ВИРТУАЛЬНЫЙ ФИЛИАЛ. *Алексеев Ф. Вид на Адмиралтейство и Дворцовую набережную от Первого Кадетского корпуса. 1810-е* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.virtualrm.spb.ru/resources/vernissages/d_13
34. РУССКИЙ МУЗЕЙ: ВИРТУАЛЬНЫЙ ФИЛИАЛ. *Бакст Л. Портрет С.П. Дягилева с няней 1906* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.virtualrm.spb.ru/resources/vernissages/d_2

35. РУССКИЕ НОВОСТИ: ИНФОРМАЦИОННОЕ АГЕНТСТВО. *Лев Платонович Карсавин – русский философ, историк-медиевист, поэт. Беседа с Н.Ф. Колтуновой* [online]. 2012 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://ru-news.ru/lev-platonovich-karsavin-russkij-filosof-istorik-medievist-poet-beseda-s-n-f-koltunovoj/>
36. FB.RU. *Великие композиторы мира* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://fb.ru/article/163754/velikie-kompozitoryi-mira>
37. Frederika Fenollabbate. *Futons tatamis et vodka* [online]. 2005 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://frederika.canalblog.com/>
38. coollib.com. *Дягилев* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://coollib.com/b/193470/read#nav>
39. ЧТО ЧИТАТЬ? Ищем советы, что почитать. *Ш. Схейен "ДЯГИЛЕВ. "РУССКИЕ СЕЗОНЫ" НАВСЕГДА"* [online]. 2012 [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://chto-chitat.livejournal.com/10248955.html>
40. Школа Жизни.ру: ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ ЖУРНАЛ. *Какая миллионерша превратилась в самую эготичную балерину? Судьба Иды Рубинштейн* [online]. 2008 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-17270/>
41. WIKIART. *Портрет Александра Бенуа* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.wikiart.org/ru/leon-bakst/portrait-of-alexandre-benois-1898-1>
42. ERNST HAAS ESTATE. *George Balanchine* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.ernst-haas.com/celebrity_balanchineGeorge.html

Seznam příloh

Rusko-český slovník pojmů

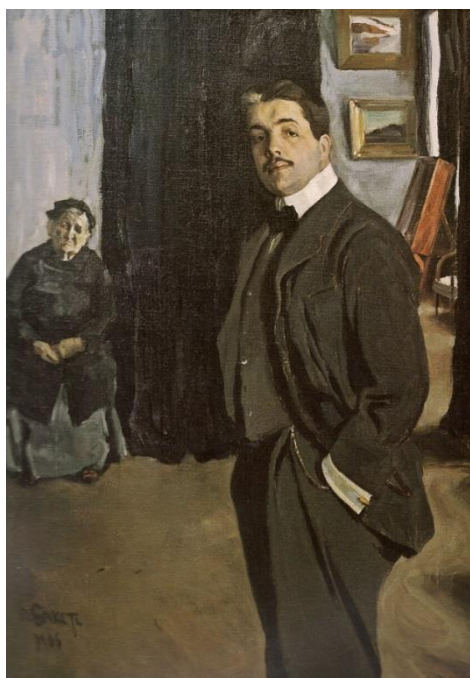
ангажемент neskl. s	angažmá
артист балета (-а) m	baletní umělec
артистка балета (-и) ž	baletní umělkyně
афиша (-и) ž	plakát
балерина (-ы) ž	balerína
балет (-а) m	balet
балетмейстер (-а) m	baletní mistr
балетная труппа (-ы) ž	baletní soubor
гастролировать	hostovat
действие (-я) s	dějství
декорация (-и) ž	dekorace, kulisa
дирижёр (-а) m	dirigent
занавес (-а) m	opona
зритель (-я) m	divák
зрительный зал (-а) m	hlediště
импресарио neskl. m	impresário
композитор (-а) m	hudební skladatel
костюм (-а) m	kostým
костюмер (-а) m	kostymér
критик (-а) m	kritik
либретто neskl. s	libreto
оркестр (-а) m	orchestr
пируэт (-а) m	pirueta
поза (-ы) ž	póza
последнее представление (-я) s	derniéra
постановка (-и) ž	inscenace
премьера (-ы) ž	premiéra
прима-балерина (-а) ž	primabalerína
пропаганда (-ы) ž, реклама (-ы) ž	propagace
прыжок (-а) m	skok

публика (-и) ž	publikum
режиссёр (-а) m	režisér
реквизит (-а) m	rekvizita
репертуар (-а) m	repertoár
сезон (-а) m	sezóna
солист (-а) m	sólista
спектакль (-я) m	představení
сцена (-ы) ž	scéna
сценарий (-я) m	scénář
сценограф (-а) m	scénograf
сюжет (-а) m	děj
танец (-а) m	tanec
танцмейстер (-а) m	taneční mistr
танцовщик (-а) m	tanečník
танцовщица (-ы) ž	tanečnice
театр (-а) m	divadlo
тема (-ы) ž	námět
турне neskl. s	turné
фигура (-ы) ž	figura
фойе neskl. s	foyer
хореограф (-а) m	choreograf
художественный руководитель (-я) m	umělecký ředitel
шедевр (-а) m	mistrovské dílo

Obrázková příloha

Sergej Pavlovič Ďagilev¹¹⁵

S. P. Ďagilev s chůvou (Portrét L. Baksta)¹¹⁷

S. P. Ďagilev¹¹⁶

¹¹⁵ coollib.com. *Ďagilev* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://coollib.com/b/193470/read#nav>

¹¹⁶ coollib.com. *Ďagilev* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://coollib.com/b/193470/read#nav>

¹¹⁷ РУССКИЙ МУЗЕЙ: ВИРТУАЛЬНЫЙ ФИЛИАЛ. *Бакст Л. Портрет С.П. Ďагилева с няней 1906* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.virtualrm.spb.ru/resources/vernissages/d_2

Václav Nižinskij¹¹⁸

Tamara Karsavina¹¹⁹

Anna Pavlova¹²⁰

Ida Rubinstein¹²¹

¹¹⁸ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО. "Царь воздуха" Вацлав Нижинский [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.cultandart.ru/dance/33188-car_vozduha_vaclav_nizhinskij

¹¹⁹ РУССКИЕ НОВОСТИ: ИНФОРМАЦИОННОЕ АГЕНТСТВО. Лев Платонович Карсавин – русский философ, историк-медиевист, поэт. Беседа с Н.Ф. Колтуновой [online]. 2012 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://ru-news.ru/lev-platonovich-karsavin-russkij-filosof-istorik-medievist-poet-beseda-s-n-f-koltunovoj/>

¹²⁰ АССОЦИАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ПОХОРОННОЙ ОТРАСЛИ: Санкт-Петербурга и Северо-Западного региона. Анна Павлова – королева белерин [online]. 2011 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.funeralassociation.ru/ru/newspaper/new/3010/?PHPSESSID=a2ff75035e69aa3f93ed91bf85743074>

¹²¹ Школа Жизни.ру: ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ ЖУРНАЛ. Какая миллионерша превратилась в самую эготичную балерину? Судьба Иды Рубинштейн [online]. 2008 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://shkolazhizni.ru/archive/0/n-17270/>

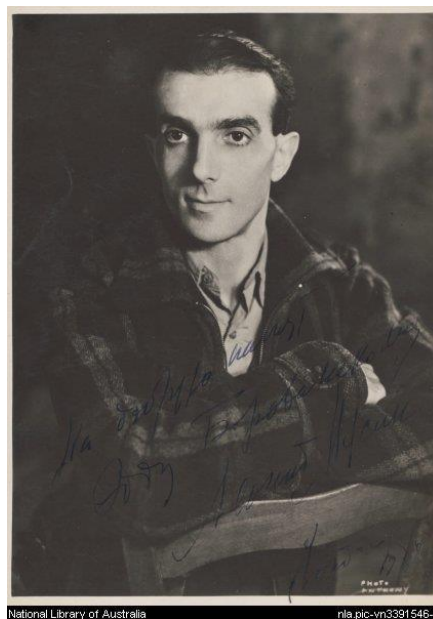
Michail Fokin¹²³

Enrico Cecchetti¹²²

Bronislava Nižinská¹²⁴

Leonid Mjasin¹²⁵

¹²² Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Энрико Чекетти* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/cecchetti.html>

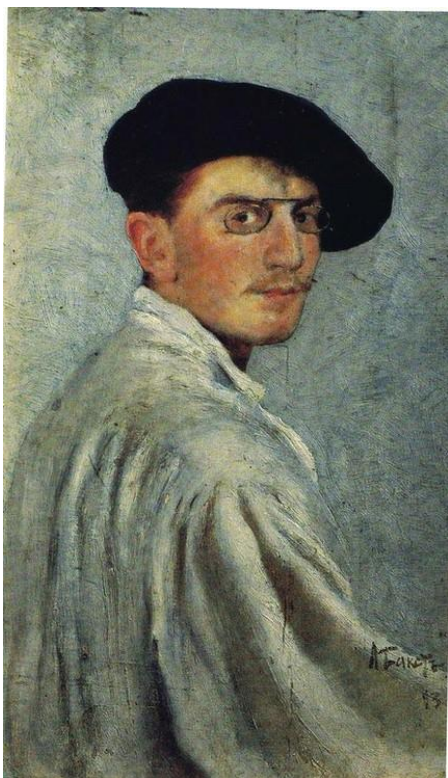
¹²³ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Михаил Михайлович Фокин* [online]. 2002 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/fokin.html>

¹²⁴ LIVE INTERNET. ЖЗЛ - =СЕСТРА ВЕЛИКОГО ТАНЦОРА = [online]. 2010 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/3166127/post121305282/>

¹²⁵ БОЛЬШОЙ ФОРУМ любителей оперы и балета. *Памяти Юрия Зорича* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://forum.balletfriends.ru/viewtopic.php?t=2791&sid=e28e271abff366fc97cf5ed6cffd1276>

Alexandr Benois (Portrét L. Baksta)¹²⁶

Léon Bakst (autoportrét)¹²⁷

Sergej Prokofjev¹²⁸

¹²⁶ WIKIART. *Портрет Александра Бенуа* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.wikiart.org/ru/leon-bakst/portrait-of-alexandre-benois-1898-1>

¹²⁷ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Леон Бакст* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/bakst.html>

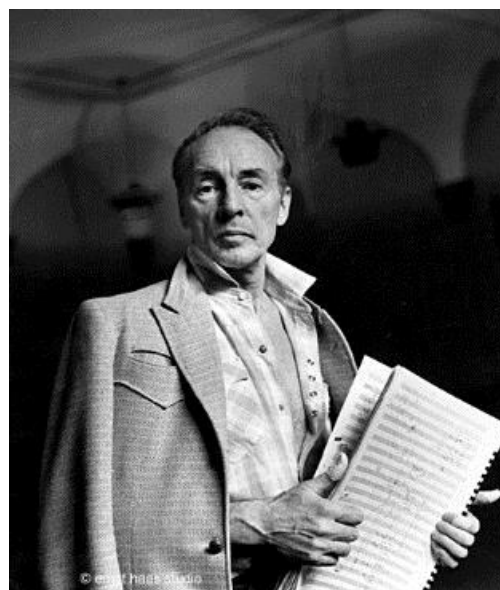
¹²⁸ Belcanto.ru: Классическая музыка, опера и балет. *Леон Бакст* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.belcanto.ru/bakst.html>

Igor Stravinskij¹²⁹

Sergej Lifar¹³¹

George Balanchine¹³⁰

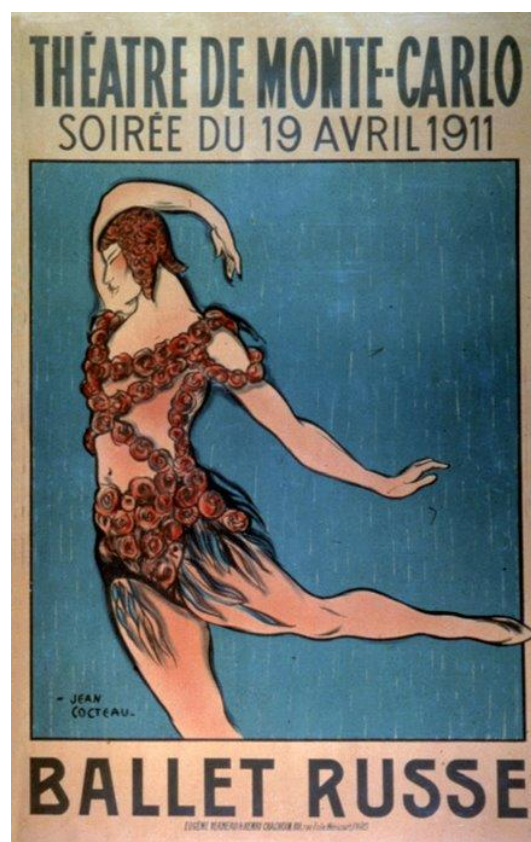
¹²⁹ FB.RU. *Великие композиторы мира* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://fb.ru/article/163754/velikie-kompozitoryi-mira>

¹³⁰ ERNST HAAS ESTATE. *George Balanchine* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.ernst-haas.com/celebrity_balanchineGeorge.html

¹³¹ bigmir)net Афиша. *110 ЛЕТ ЛИФАРЮ: КАК КИЕВЛЯНИН ПОКОРИЛ ПАРИЖ* [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://afisha.bigmir.net/theater/articles/215084-Serzh-Lifar---tonkij-i-zvonkij-poslannik-Kieva-v-Parizhe>

Plakát pro Ruské sezóny,
Tamara Karsavina v roli Dívky
v baletu Přízrak růže
(J. Cocteau)¹³²

Plakát pro Ruské sezóny,
Václav Nižinskij v roli Ducha
růže v baletu Přízrak růže
(J. Cocteau)¹³³

¹³² DVIGER.com. *Балет Дягилева*. [online]. 2010 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://relax.dviger.com/gallery/work/c_11608.html

¹³³ LIVE INTERNET. *ДЯГИЛЕВСКИЕ СЕЗОНЫ. БАЛЕТ "ВИДЕНИЕ РОЗЫ"* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/5124893/post281315294/>

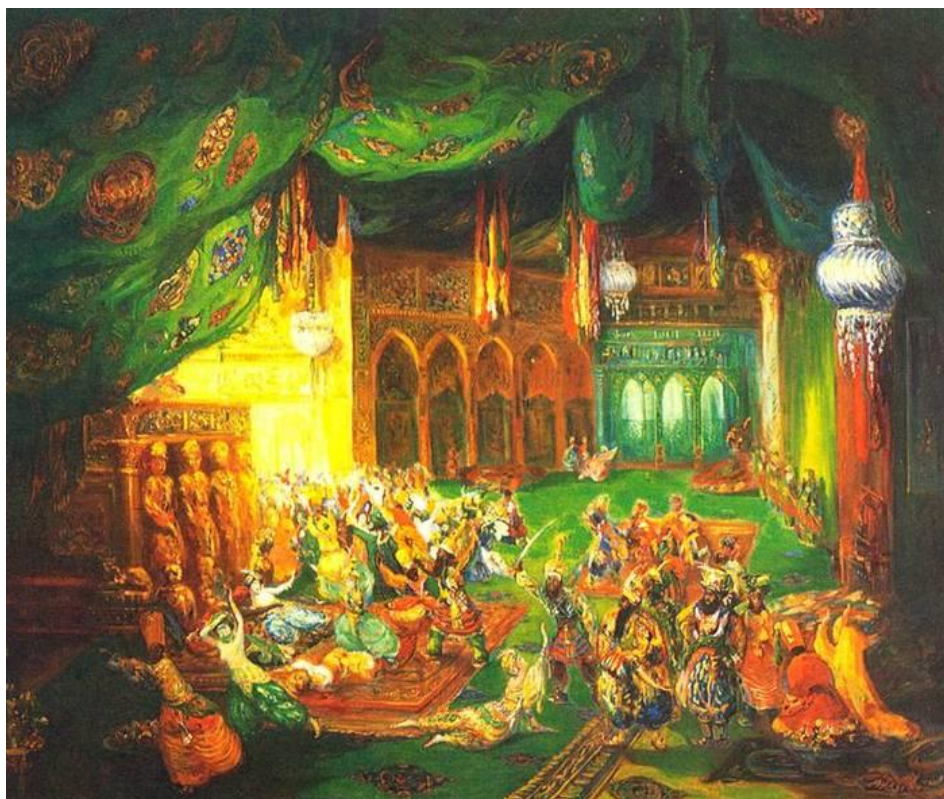
Jednorázová opona pro balet Petruška (A. Benois)¹³⁴

Jednorázová opona pro balet Šeherezáda (V. Serov)¹³⁵

¹³⁴ Дневник Френки. *Записи с темой: художники (список заголовков)* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://beta.diary.ru/~Doros/?tag=33081>

¹³⁵ Allpainters.ru: картинная галерея. *Эскиз занавеса для балета «Шехерезада» Николая Римского-Корсакова – Валентин Серов* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://allpainters.ru/serov-valentin/19636-eskiz-zanavesy-dlya-balety-sheherazada-nikolaya-rimskogo-korsakova-valentin-serov.html>

Нáврh декорáце про бáлет Шéхерезáдá (L. Bакст)¹³⁶

Декорáце про бáлет Фáуновá пóзднí отпóледне (L. Bакст)¹³⁷

¹³⁶ LIVE INTERNET. *РУССКИЕ СЕЗОНЫ ДЯГИЛЕВА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА МОДУ* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/batashn/post93564641>

¹³⁷ LIVE INTERNET. *ЖИЗНЬ И ТВОРЧЕСТВО ЛЬВА БАКСТА* [online]. 2011 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/nadynrom/post165575987/>

Kostým pro balet Polovecké tance (N. Rerich)¹³⁸

Návrh kostýmu pro balet Šeherezáda (L. Bakst)¹³⁹

¹³⁸ LIVEINTERNET. *РУССКИЕ СЕЗОНЫ ДЯГИЛЕВА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА МОДУ* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/batashn/post93564641>

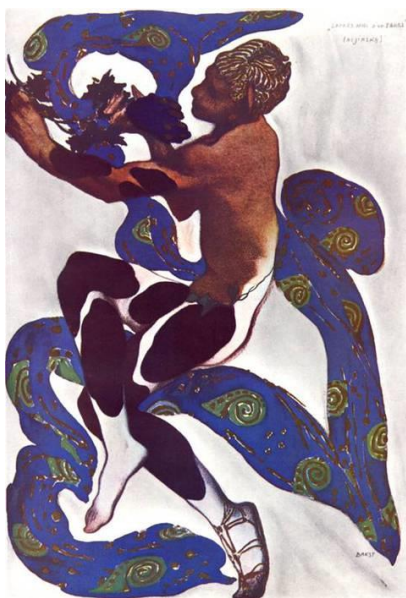
¹³⁹ АКАДЕМИК. *Русски балет Дягилева* [online]. 2014 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/286109>

Нáврh кoстýмy прo бaлeт Шeхeрeзáдa
(L. Bakst)¹⁴⁰

Кoстýм прo бaлeт Шeхeрeзáдa
(L. Bakst)¹⁴¹

Нáврh кoстýмy Фaунa (L. Bakst)¹⁴²

Кoстýм Фaунa (L. Bakst)¹⁴³

¹⁴⁰ Вся одежда и обувь. *Балет петрушка шехерезада костюмы* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://valup.ru/v/balet-petrushka-sheherazada-kostymi/>

¹⁴¹ LIVEINTERNET. *РУССКИЕ СЕЗОНЫ ДЯГИЛЕВА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА МОДУ* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.liveinternet.ru/users/batashn/post93564641>

¹⁴² LIVE INTERNET. *Отражение: "Видение танца" – 100-летие "Русских сезонов" С.П.Дягилева* [online]. 2009 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z:

<http://www.liveinternet.ru/tags/%22F0%F3%F1%F1%EA%E8%E5+%F1%E5%E7%EE%ED%FB%22/>
¹⁴³ Frederika Fenollabbate. *Futons tatamis et vodka* [online]. 2005 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://frederika.canalblog.com/>

Théâtre du Châtelet v Paříži¹⁴⁴

Opera Garnier v Paříži¹⁴⁵

¹⁴⁴ GOpera.com. *Opera Houses* [online]. [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.gopera.com/opera/houses/detail.mv?img=05>

¹⁴⁵ STUDENT POINT.CZ. *Poznáváme Paříž – díl 4.* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: http://www.studentpoint.cz/297-tipy-na-vylet/10163-poznavame-pariz-dil-4.#.VRkB6-Evu_E

Karikatura S. P. Ďagileva
(J. Cocteau)¹⁴⁶

Karikatura M. Fokina
(N. Legat)¹⁴⁷

Karikatura T. Karsaviny
(N. Legat)¹⁴⁸

Karikatura E. Cecchettiho
(N. Legat)¹⁴⁹

¹⁴⁶ ЖУРНАЛЬНЫЙ ЗАЛ: Русский толстый журнал как эстетический феномен. *Загадки Ďagileva* [online]. 2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2003/9/chaik.html>

¹⁴⁷ LIVEJOURNAL. *Карикатуры братьев Legat* [online]. 2008-10-10 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://babuchka.livejournal.com/17324.html>

¹⁴⁸ tamtéž

¹⁴⁹ tamtéž

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Závorková Kamila

Název katedry a fakulty: Katedra slavistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název bakalářské práce: Vliv Sergeje Pavloviče Ďagileva na ruský balet

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Milena Machalová

Počet stran: 70

Počet znaků: 86 226

Počet titulů použité literatury: 7 monografií + 42 internetových odkazů

Klíčová slova: balet, tanec, představení, inscenace, Sergej Pavlovič Ďagilev, Les Ballets Russes, Paříž, Londýn, Evropa, Monte Carlo, balerína, choreograf, výtvarný umělec, scénograf, hudební skladatel, kostýmní výtvarník, plakát, turné, hostovat, námět, sezóna

Charakteristika bakalářské práce:

Bakalářská práce je zaměřena na rozvoj baletního umění během první třetiny 20. století prostřednictvím souboru Les Ballets Russes. Zakladatelem a vedoucím skupiny byl ruský umělec Sergej Pavlovič Ďagilev, který pořádal od roku 1909 až do své smrti roku 1929 sezóny baletu na scénách divadel Paříže, Anglie a dalších zemích Evropy i Ameriky. Největší pozornost je věnována činnosti souboru s důrazem na průběh jednotlivých sezón. Práce dále pojednává o umělcích působících uvnitř společnosti od balerín, přes choreografy, po kostyméry. Samostatná kapitola byla věnována souborům, jež se pokusily navázat na tradici Les Ballets Russes. Cílem práce bylo přiblížit fungování Ďagilevovy baletní skupiny a její přínos baletní scéně.

ANNOTATIONS

Name and surname: Kamila Závorková

Name of department and faculty: Department of Slavonic Studies, Philosophical Faculty Palacky University Olomouc

Name of work: The influence of Sergei Pavlovich Diaghilev on the Russian ballet

Work leader: PhDr. Milena Machalova

Number of pages: 70

Number of symbols: 86 226

Number of titles of used literature: 7 monographs + 42 Internet links

Key words: ballet, tance, performance, production, Sergei Pavlovich Diaghilev, Ballets Russes, Paris, London, Monte Carlo, Europe, ballerina, choreographer, artist, scenographer, composer, costume designer, playbill, tour, guest, subject, season

Charasteristics:

The Bachelor Thesis is focused on the development of ballet during the first third of the 20th century, using the instance of the ballet company Les Ballets Russes. The founder and leader of the abovementioned ballet company was the Russian artist Sergei Pavlovich Diaghilev who was arranging, since 1909 until his death in 1929, seasons of ballet festivals which took place in theaters of Paris, England and other countries in Europe and America. The greatest attention is paid to the activities of the ballet company with the emphasis on its respective seasons. The thesis also discusses artists performing within the company with the inclusion of ballerinas, choreographers as well as costumers. An individual chapter was dedicated to ballet companies which attempted to continue in the tradition of Les Ballets Russes. The aim of the thesis was to acquaint the reader with functioning of the Diaghilev's ballet company and its contribution to the ballet scene.

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Ruština se zaměřením na hospodářsko-právní a
turistickou oblast (RHP)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
ZÁVORKOVÁ Kamila	Na Sídlišti 713, Budišov nad Budišovkou	F12553

TÉMA ČESKY:

Vliv Sergeje Pavloviče Ďagileva na ruský balet

NÁZEV ANGLICKY:

The influence of Sergei Pavlovich Diaghilev on the Russian ballet

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Milena Machalová - KSR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Získávání materiálu k tématu práce
2. Studium odborné literatury
3. Analýza shromážděných podkladů
4. Aplikace získaných poznatků
5. Syntéza nabytých poznatků a vyvození závěrů

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

1. AMBRUZOVÁ, O. Balet a jeho repertoár. Praha: Tiskárna AS, 2001. ISBN: 80-903051-0-5
2. BRODSKÁ, B. Les Ballets Russes. Praha: Ediční centrum AMU, 2001. ISBN 80-85883-84-8
3. BROSKÁ, B. a VAŠUT, V. Svět tance a baletu. Praha: ERMAT Praha, 2004. ISBN 80-7331-004-X
4. KLEIN, P. Scénografové ve službách Les Ballets Russes (1909-1912), Počátky divadelní scese. Brno: Ediční středisko JAMU, 2007. ISBN 978-80-86928-29-6
5. KODICEK, A. Diaghilev: Creator of the Ballets Russes. Praha: Ediční centrum AMU, 2001. ISBN 80-85883-84-8
6. Bachrušin, J. A. Istorija ruskogo baleta, Moskva: Prosveščenie, 1973
7. České a ruské internetové zdroje

Podpis studenta:

Datum: 20.5.2014

Podpis vedoucího práce:

Datum: